

Tradus și revizuit de IER (ier.gov.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA ÎNTÂI

CAUZA ULEMEK ÎMPOTRIVA CROAȚIEI

(Cererea nr. 21613/16)

HOTĂRÂRE

Art. 35 § 1 • Relația dintre căile de atac preventive și cele compensatorii în cauze privind condiții de detenție necorespunzătoare • Epuizarea căilor de atac interne • Termenul de șase luni • Caracterul eficient al căilor de atac preventive și al celor compensatorii
Art. 3 • Tratament degradant

STRASBOURG

31 octombrie 2019

DEFINITIVĂ

15.04.2020

*Hotărârea a devenit definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Aceasta poate suferi modificări de formă.*

În cauza Ulemek împotriva Croației,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția întâi), reunită într-o cameră compusă din:

Krzysztof Wojtyczek, *președinte*

Ksenija Turković,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Tim Eicke,

Jovan Ilievski,

Raffaele Sabato, *judcători*,

și Abel Campos, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 8 octombrie 2019,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 21613/16 îndreptată împotriva Republicii Croația, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Dušan Ulemek („reclamantul”), a sesizat Curtea la 15 aprilie 2016, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară, a fost reprezentat de doamna L. Horvat, avocată în Zagreb. Guvernul croat („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, dna Š. Stažnik.

3. Reclamantul a susținut, în special, existența condițiilor de detenție necorespunzătoare și lipsa căilor de atac eficiente sub acest aspect.

4. La 28 iunie 2016, cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. Reclamantul s-a născut în 1982.

6. Prin hotărârea Tribunalului Regional din Zagreb (*Županijski sud u Zagrebu*) din 2 martie 2010, reclamantul a fost condamnat la o pedeapsă cu închisoarea de un an și șase luni pentru complicitate la săvârșirea infracțiunii de tâlhărie.

7. Reclamantul a executat pedeapsa cu închisoarea în Penitenciarul Zagreb între 12 mai și 8 iunie 2011, când a fost transferat la Penitenciarul de stat Glina. Acesta a fost liberat condiționat la 28 septembrie 2012.

A. Detenția reclamantului în Penitenciarul Zagreb

8. Reclamantul a susținut că fusese plasat împreună cu șapte, și uneori opt, persoane într-o celulă având o suprafață de 21,10 metri pătrați (m²). O toaletă cu suprafața de 1,57 m² exista, de asemenea, în celulă. Toaleta era numai parțial despărțită de restul celulei. Hrana era servită în celulă cu toate că exista acolo un miros persistent provenind de la toaletă. Deținuților le fusese alocată o oră de mers în afara celulei, iar restul timpului și-l petreceau închiși în celulă. Mai mult, deținuților nu li se asiguraseră toalete și condiții pentru igienă corespunzătoare, precum dușul, iar în Penitenciarul Zagreb nu fuseseră organizate activități recreative sau profesionale. Celula nu avea aer condiționat și avea numai un acces foarte limitat la lumină naturală.

9. Potrivit informațiilor oferite de Guvern, în mare parte pe baza raportului alcătuit de Serviciul Penitenciarelor al Ministerului Justiției la 20 septembrie 2016, reclamantul a fost plasat într-o celulă cu o suprafață de 21,10 m² și prevăzută cu o toaletă cu suprafața de 1,57 m², împreună cu cinci-șase și, uneori, șapte deținuți. Toaleta era despărțită de restul celulei printr-un perete cu înălțimea de 1,80 metri. Hrana era servită în celule. Deținuților le fuseseră alocate două ore de exerciții în aer liber. Le fuseseră asigurate toalete și toate condițiile pentru igienă relevante, iar igiena celulei fusese corespunzătoare.

10. În timpul șederii sale în Penitenciarul Zagreb, reclamantul nu a făcut plângere către administrația penitenciarului sau către judecătorul de supraveghere a privării de libertate cu privire la condițiile detenției sale.

B. Detenția reclamantului în Penitenciarul de stat Glina

1. Condițiile detenției reclamantului în Penitenciarul de stat Glina

11. Potrivit reclamantului, fusese plasat în mai multe celule diferite prin mărime și numărul deținuților plasați acolo. Celulele erau supraaglomerate, iar activitățile din afara celulelor nu erau organizate în mod adecvat. Mai mult, deținuților le lipseau toaletele și condițiile pentru igienă de bază. Nu i se oferiseră activități profesionale. Fusese hărțuit și atacat de alți deținuți, astfel încât fusese separat de aceștia și ținut izolat. Nu i se permisese să își viziteze membrii de familie bolnavi și să primească vizite intime înainte de a se căsători cu partenera sa. Deși avusese nevoie de tratament stomatologic urgent, fusese amânat în mod nejustificat timp de cinci luni.

12. Conform Guvernului, care se întemeia pe raportul întocmit de Serviciul Penitenciarelor al Ministerului Justiției (a se vedea supra, pct. 9) și pe un raport suplimentar asupra condițiilor din Penitenciarul de stat Glina din 30 ianuarie 2017, detaliile cazării reclamantului erau următoarele:

- între 8 iunie și 1 august 2011 reclamantul fusese plasat într-o celulă cu o suprafață de 32 m² de spațiu vital (fără toaletă) alături de alte cinci persoane. Celula se afla în partea veche a clădirii Penitenciarului de stat Glina (numită "Internat"). Celula avea o toaletă de 2,2 m², separată de restul celulei printr-

o ușă. Celula avea și acces la aer curat și la lumină naturală. Deținuții erau obligați să stea în celulă numai în intervalul dintre 11 p.m. și 7 a.m. În rest, erau liberi să părăsească celula și să ia parte la activități recreative relevante. Hrana era servită în celule.

- între 1 august și 20 septembrie 2011, reclamantul fusese plasat în partea nou construită a Penitenciarului de stat Glina într-o celulă cu o suprafață de 22,30 m² de spațiu vital alături de alte cinci persoane. Celula avea o toaletă de 2,2 m², separată de restul celulei printr-un perete despărțitor. Celulele din partea nou construită se încuiau între 11 p.m. și 7 a.m. și între 6 p.m. și 7 p.m. În rest, deținuții erau liberi să părăsească celula și să ia parte la activități recreative relevante. Celula avea acces la aer curat și la lumină naturală și era prevăzută cu încălzire prin pardoseală. Hrana era servită în celule;

- între 20 septembrie și 19 decembrie 2011, la cererea sa ca urmare a temerii de a fi supus unor preținse atacuri din partea altor deținuți (a se vedea infra, pct. 16), reclamantul fusese plasat singur într-o celulă cu regim special cu o suprafață de 11,70 m². Celula avea o toaletă separată de restul celulei printr-un perete despărțitor. Avea și acces la aer curat și la lumină naturală. Reclamantul avea posibilitatea zilnică a unei ore de plimbare în aer liber în timpul dimineții. În acea perioadă a fost dus și la stomatolog;

- între 19 decembrie 2011 și 18 iulie 2012, reclamantul fusese plasat în partea nou construită a Penitenciarului de stat Glina într-o celulă cu o suprafață de 22,30 m² de spațiu vital alături de alte cinci persoane. Aceasta avea o toaletă separată cu o suprafață de 2,20 m². Celelalte condiții din toate celulele din partea nouă a clădirii erau identice cu cele descrise mai sus;

- între 18 iulie și 19 septembrie 2012, reclamantul fusese plasat în altă celulă din partea nou construită a Penitenciarului de stat Glina. Celula avea o suprafață de 22,30 m² și acesta fusese plasat acolo alături de alte cinci persoane. Celelalte condiții erau identice cu cele din celula anterioară;

- în perioada dintre 19 și 28 septembrie 2012, reclamantul a stat într-o celulă pentru deținuții care se pregăteau pentru punerea în libertate, care se afla în *Internat*. Celula avea o suprafață de 17,37 m² și acesta fusese plasat acolo alături de alte șapte persoane. Avea o toaletă separată de restul celulei printr-o ușă, dar dușurile nu se aflau în aceeași celulă. Celula nu se încuia niciodată. Pe durata șederii acolo, reclamantul a fost implicat în diverse activități prin care era pregătit pentru viața din afara penitenciarului.

13. Guvernul a susținut totodată că, pe durata șederii sale din Penitenciarul de stat Glina, reclamantului îi fuseseră asigurate suficiente dotări sanitare și de igienă și avusese la dispoziție activități recreative și educative (bibliotecă) adecvate. În special, deținuților li se permitea să aibă două ore de exerciții în aer liber și fuseseră implicați în diverse activități sportive. Mai mult, reclamantului îi fusese asigurat tratament medical corespunzător. Astfel, la 4 octombrie 2011 consultase un stomatolog de nouă ori pe durata privării de libertate și beneficiase de tratament psihiatric, în special deoarece avusese un istoric de tratament psihiatric chiar înainte de privarea de libertate.

14. Guvernul a explicat totodată că reclamantului i se dăduse posibilitatea de a primi pachete și vizite în timpul când se afla în penitenciar. Singura restricție în această privință fusese aplicată vizitelor soției sale actuale, care, la momentul privării de libertate a reclamantului, nu putuse dovedi că erau parteneri, iar poliția furnizase administrației penitenciarului informația că aceasta fusese înregistrată ca făptuitoare a unei infracțiuni. Cu toate acestea, administrația penitenciarului a permis reclamantului, la cererea acestuia, să se căsătorească cu persoana respectivă și, în consecință, i s-a permis să aibă vizite intime din partea ei cu mai multe ocazii. De asemenea, Guvernul a explicat că cererile inițiale ale reclamantului de punere în libertate temporară pentru a efectua vizite în afara penitenciarului fuseseră respinse din cauza faptului că trei proceduri penale separate împotriva sa erau încă în curs. Totuși, înainte de finalizarea executării pedepsei sale cu închisoarea, i s-au permis scurte vizite în afara penitenciarului pentru a-și vedea familia.

15. În susținerea argumentelor de mai sus, Guvernul a oferit dosarul de deținut al reclamantului.

16. Din dosarul reclamantului rezultă că, la 9 și la 27 iunie, precum și la 7 și la 16 august 2011, el a solicitat o audiență la gardienii penitenciarului având în vedere frica resimțită față de alți deținuți. De fiecare dată a fost ascultat, dar a refuzat să ofere detalii suplimentare cu privire la frica sa și a refuzat pur și simplu să se mute în partea nouă a clădirii. Întrucât aceasta ducea la o sancționare disciplinară, în cele din urmă reclamantul s-a mutat în partea nouă a clădirii. La 18 septembrie 2011, a raportat din nou că a fost amenințat. Într-o audiență la gardienii penitenciarului la 19 septembrie 2011, a dezvăluit numele deținuților despre care a susținut că l-au amenințat. Cu consimțământul său, a fost transferat într-o celulă cu regim special și afirmațiile sale au fost comunicate poliției. În octombrie 2011, poliția a audiat reclamantul cu privire la afirmațiile sale.

17. Dosarul de deținut al reclamantului cuprindea și dosarele sale medicale, care arătau că la data de 17 iunie 2011 acesta ceruse, între altele, să consulte un stomatolog. Din acel moment a fost sub supraveghere medicală constantă. I se oferise tratament stomatologic mai întâi la 4 octombrie 2011 și apoi în alte opt ocazii.

18. Dosarul demonstrează, de asemenea, că în timpul detenției, reclamantului i s-au oferit în mod regulat diverse obiecte de toaletă și i s-a permis să primească pachete din afara penitenciarului. Sunt, de asemenea, disponibile mențiuni detaliate în ceea ce privește alimentele servite deținuților, care erau variate, consistau în patru mese și erau calculate ținând seama de valorile nutritive.

19. Rezultă, în continuare, din dosarul reclamantului că i s-a refuzat de două ori permisiunea de ieșire temporară din penitenciar pentru a-și vizita, după cum susținea, bunică și tatăl care erau bolnavi. În ambele ocazii când i s-a respins cererea, administrația penitenciarului a ținut seama de natura

infracțiunii pe care acesta o comisese, de pedeapsa aplicată, de circumstanțele legate de executarea pedepsei și de situația sa familială.

20. În perioada dintre iunie 2011 și iunie 2012, inclusiv în perioada petrecută în celula cu regim special, membrii familiei reclamantului l-au vizitat periodic în penitenciar (în total 16 vizite). La început, cererea actualei sale soții, I.P., de a-l vizita a fost respinsă pe motiv că aceasta figura în registrele poliției ca făptuitoare a unei infracțiuni. La 12 decembrie 2011, reclamantului i s-a permis să se căsătorească în penitenciar cu I.P., iar ulterior a primit 10 vizite din partea acesteia. De asemenea, i s-au aprobat opt vizite intime de către I.P. (o dată pe lună începând cu 18 decembrie 2011) și o dată i s-a acordat permisiunea de a ieși pentru a petrece două ore cu ea în oraș.

2. Utilizarea de către reclamant a căilor de atac privind condițiile din Penitenciarul de stat Glina

21. În aprilie 2012, reclamantul s-a plâns directorului penitenciarului, susținând, în special, că a fost ținut în izolare fără nicio procedură disciplinară împotriva sa (a se vedea supra, pct. 12 și 16), că nu i s-a asigurat tratamentul stomatologic adecvat care a fost amânat timp de patru luni, că fusese plasat într-o cameră supraaglomerată (susținând că era împreună cu alte cinci persoane private de libertate într-o celulă cu o suprafață de 18,94 m²) și că articolele de toaletă personală fuseseră insuficiente.

22. La 30 aprilie 2012, directorul penitenciarului a răspuns reclamantului respingând toate afirmațiile acestuia. Aceasta a explicat că reclamantul fusese separat de celelalte persoane private de libertate la cererea lui, din cauza temerii sale de a fi atacat de alți deținuți, fapt pentru care fuseseră luate măsuri suplimentare în interiorul penitenciarului, iar poliția fusese, de asemenea, informată. A mai subliniat că reclamantul fusese plasat în partea nouă a clădirii, care nu era nici supraaglomerată, nici neadecvată în vreun fel pentru cazarea deținuților. Directorul penitenciarului a subliniat, în special, că reclamantul a fost cazat într-o cameră cu o suprafață de 20,16 m² cuprinzând o toaletă separată de 1,81 m², că îi era permis să iasă din celulă timp de cel puțin șase ore pe zi și să folosească diferite dotări ale penitenciarului și că, în general, Penitenciarul de stat Glina era cea mai bună închisoare din Croația. Aceasta a mai explicat că se făcuseră eforturi pentru a se asigura deținuților tratament stomatologic adecvat și că fuseseră furnizate suficiente articole de toaletă.

23. La 4 mai 2012, reclamantul s-a plâns unui judecător de supraveghere a privării de libertate de la Tribunalul Regional Sisak (*Županijski sud u Sisku*, în continuare Tribunalul Regional) de condițiile necorespunzătoare ale detenției sale. A reiterat plângerile pe care le prezentase directorului penitenciarului (a se vedea supra, pct. 21). Acesta s-a mai plâns și de restricțiile nejustificate aplicate asupra vizitelor din partea I.P. înaintea căsătoriei lor și că a fost tratat incorect de către autoritățile penitenciare. În

acest scop, a subliniat că singurele sale cereri aprobate priveau dreptul de a se înscrie la cursul IT și de a avea vizite intime.

24. În legătură cu plângerea reclamantului, la 8 mai 2012 judecătorul de supraveghere a privării de libertate a solicitat ca administrația penitenciarului să raporteze cu privire la condițiile detenției reclamantului. Judecătorul a vizitat, de asemenea, reclamantul în penitenciar și l-a audiat. În cursul audierii, reclamantul a expus împrejurările legate de teama sa de violență din partea unora dintre ceilalți deținuți din Penitenciarul Glina. A solicitat și liberarea condiționată.

25. La 21 iunie 2012, pe baza informațiilor oferite de administrația penitenciarului și a contactului său personal cu reclamantul, judecătorul de supraveghere a privării de libertate a respins plângerile reclamantului. Aceasta a reținut că nu existaseră restrângeri nejustificate aduse drepturilor reclamantului și că respectivele condiții ale detenției sale fuseseră corespunzătoare.

26. Reclamantul a contestat decizia judecătorului de supraveghere a privării de libertate în fața unui complet de trei judecători, susținând că nu fuseseră corecte concluziile acesteia.

27. La 10 iulie 2012, completul de trei judecători al Tribunalului Regional a respins recursul reclamantului și a confirmat decizia judecătorului de supraveghere a privării de libertate, susținând că aceasta fusese întemeiată pe o examinare adecvată a circumstanțelor detenției reclamantului. Decizia a fost comunicată reclamantului la 13 iulie 2012.

C. Acțiunea civilă introdusă de reclamant

28. La 8 ianuarie 2013, după punerea sa în libertate din penitenciar (a se vedea supra, pct. 7), reclamantul a informat Parchetul Municipal Zagreb (*Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu*; denumit în continuare: Parchetul) că intenționa să inițieze o acțiune în despăgubiri împotriva statului privind pretensele condiții necorespunzătoare ale detenției sale în Penitenciarul Zagreb și în Penitenciarul de stat Glina. Înainte de a depune plângerea pentru despăgubiri, a invitat Parchetul să soluționeze cauza, după cum prevede dreptul intern relevant.

29. La 2 aprilie 2013, Parchetul l-a informat pe reclamant că a constatat că cererea sa era neîntemeiată și a respins propunerea de soluționare.

30. La 26 iunie 2013, reclamantul a inițiat o acțiune civilă împotriva statului în fața Tribunalului Municipal Civil Zagreb (*Općinski građanski sud u Zagrebu*; denumit în continuare: Tribunalul Municipal) cerând despăgubiri pentru condițiile necorespunzătoare de detenție din Penitenciarul Zagreb și din Penitenciarul de stat Glina. În special, acesta a susținut că fuseseră necorespunzătoare condițiile detenției sale din cele două penitenciare. Cu privire la Penitenciarul de stat Glina, reclamantul a susținut și că fusese separat nejustificat de ceilalți deținuți pentru o perioadă de 90 de zile. A mai

susținut că i-a fost refuzată nejustificat posibilitatea de a se întâlni cu I.P. înaintea căsătoriei lor și că i-a fost refuzată posibilitatea de ieșire temporară din penitenciar pentru a-și vizita tatăl bolnav. Mai mult, nu-i fusese asigurat tratamentul stomatologic adecvat care a fost amânat în mod nejustificat.

31. În răspunsul la acțiunea civilă a reclamantului, Parchetul a susținut că reclamantul fusese plasat în condiții de detenție corespunzătoare în cele două penitenciare și că nu a existat o restrângere nejustificată a drepturilor sale. Având în vedere, în special, condițiile de detenție din Penitenciarul de stat Glina, Parchetul a susținut că reclamantul a fost inițial cazat într-o cameră cu o suprafață de 22,45 m², care avea o toaletă cu totul separată. A fost ulterior mutat într-o celulă din partea nouă a clădirii, utilată să găzduiască șase deținuți și având (la fel ca toate celelalte celule din această parte a penitenciarului) 20,16 m², cu o toaletă de 1,81 m². Reclamantul își petrecuse cea mai mare parte a șederii în Penitenciarul de stat Glina într-o cameră pentru două persoane cu o suprafață de 9,45 m² și cu o toaletă separată de 1,90 m².

32. În cursul procedurilor, Tribunalul Municipal a examinat, în special, dosarul cauzei judecătorului de supraveghere a privării de libertate legat de plângerea reclamantului din Penitenciarul de stat Glina (a se vedea supra, pct. 23-27) și a audiat mai mulți martori cu privire la condițiile detenției reclamantului. De asemenea, a ținut seama de raportul relevant al Curții Constituționale (*Ustavni sud Republike Hrvatske*) privind situația din penitenciare. Tribunalul Municipal a refuzat să obțină alte documente în legătură cu condițiile detenției reclamantului pe motiv că toate faptele relevante au fost stabilite în mod suficient.

33. La 14 octombrie 2014, Tribunalul Municipal a respins acțiunea civilă a reclamantului ca nefondată, pe motiv că acesta nu a reușit să demonstreze că suferise un prejudiciu în legătură cu detenția sa. Acesta a dispus, de asemenea, ca reclamantul să plătească cheltuielile de judecată pentru reprezentarea juridică a statului în sumă de 6250 kuna croate (aproximativ 820 euro).

34. Reclamantul a contestat hotărârea primei instanțe înaintând recurs în fața Tribunalului Regional din Zagreb, care a fost respins la 5 iunie 2015 ca nefondat. Tribunalul Regional din Zagreb a considerat că reclamantul nu a dovedit că prin condițiile detenției sale fuseseră încălcate legislația, Constituția, Convenția și alte standarde internaționale.

35. În septembrie 2015, reclamantul a depus o plângere constituțională în fața Curții Constituționale, susținând că fusese plasat în condiții neadecvate de detenție în Penitenciarul Zagreb și în Penitenciarul de stat Glina și că instanțele civile relevante au respins în mod eronat cererile sale de despăgubire în acest sens. A susținut și că fusese obligat să suporte cheltuieli de judecată ridicate. Reclamantul a invocat art. 23 alin. (1) din Constituție (interzicerea relelor tratamente) coroborat cu art. 3 din Convenție, art. 29 alin. (1) din Constituție (dreptul la un proces echitabil) coroborat cu art. 6 § 1

din Convenție, precum și art. 35 din Constituție (dreptul la respectarea vieții private și de familie) coroborat cu art. 8 din Convenție.

36. La 19 noiembrie 2015, Curtea Constituțională a examinat pe fond plângerea constituțională formulată de reclamant și a respins-o (cauza nr. U-III-3553/2015). În decizia sa, Curtea Constituțională a sintetizat argumentele reclamantului și a arătat că legislația relevantă pentru examinarea capetelor de cerere formulate de acesta era Legea privind obligațiile civile. Partea relevantă a deciziei se citește astfel:

„În prezenta cauză, Curtea Constituțională a examinat plângerea constituțională din perspectiva art. 29 alin. (1) din Constituție invocat...

[...]

Curtea Constituțională constată că hotărârile în litigiu cuprind motivări clare și valide [pentru respingerea acțiunii civile] și că nu a existat arbitrar în interpretarea legislației relevante.

Curtea Constituțională subliniază că instanța relevantă examinează toate circumstanțele unei cauze date și că, în funcție de evaluarea naturii acestor circumstanțe, acordă despăgubiri sau exclude posibilitatea acordării acestor despăgubiri, ținând seama de circumstanțele menționate în mod expres la art. 1100 alin. (3) din Legea privind obligațiile civile. Prin urmare, acordarea de despăgubiri depinde de circumstanțele speciale ale cauzei. Curtea Constituțională subliniază că în procedurile în fața Curții Constituționale ca urmare a introducerii unei plângeri constituționale, nu stabilește faptele și, de regulă, nu evaluează faptele stabilite ale cauzei sau probele prezentate de instanțele competente.

[...]

Apelantul a invocat și art. 23 alin. (1) din Constituție coroborat cu art. 3 din Convenție și art. 35 din Constituție coroborat cu art. 8 din Convenție...

Din perspectiva cerințelor din prevederile citate din Constituție și din Convenție, precum și având în vedere obiectul disputei din procedurile anterioare celor din fața Curții Constituționale (despăgubiri pentru prejudicii), Curtea Constituțională constată că prevederile citate din Constituție și din Convenție nu au fost încălcate de deciziile incriminate ale instanțelor.”

37. Decizia Curții Constituționale a fost comunicată reprezentantului reclamantului la 4 decembrie 2015.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Dreptul intern relevant

1. Constituția

38. Prevederile relevante din Constituția Republicii Croația (*Ustav Republike Hrvatske*, Monitorul Oficial nr. 56/1990, cu modificările ulterioare) sunt următoarele:

Art. 23

„Nimeni nu poate fi supus niciunei forme de rele tratamente...”

Art. 25

„Toți deținuții și persoanele condamnate trebuie tratate în mod uman și cu respectarea demnității lor.”

Art. 29

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale sau asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Art. 35

„Orice persoană are dreptul la respectarea și protecția juridică a vieții sale private și de familie, a demnității, a reputației și a onoarei sale.”

39. Partea relevantă a art. 62 din Legea privind înființarea Curții Constituționale (*Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske*, Monitorul Oficial nr. 99/1999, cu modificările ulterioare) este:

„(1) Orice persoană poate depune o plângere constituțională în fața Curții Constituționale dacă aceasta consideră că decizia (*pojedinačni akt*) unui organism al statului, a unui organism al administrației locale și regionale sau a unei persoane juridice cu autoritate publică, care a decis cu privire la drepturile și obligațiile sale sau despre suspiciunea sau acuzația de săvârșire a unei fapte penale, i-a încălcat drepturile omului sau libertățile fundamentale ori dreptul la autoguvernare locală și regională garantate prin Constituție (denumit în continuare „drept constituțional”) ...

2. În cazul în care există o altă cale de atac cu privire la încălcarea dreptului constituțional [denunțat], se poate depune o plângere constituțională numai după ce s-a folosit calea de atac respectivă.”

2. Legea privind executarea pedepselor cu închisoarea

40. Prevederile relevante din Legea privind executarea pedepselor cu închisoarea (*Zakon o izvršavanju kazne zatvora*, Monitorul Oficial nr. 128/1999, cu modificările ulterioare) sunt următoarele:

Plângeri**Art. 15**

„(1) Un deținut are dreptul să se plângă de un act sau de o decizie a unui funcționar al unui penitenciar de stat sau de comitat.

(2) Plângerile se depun oral sau în scris la directorul penitenciarului sau la sediul central al Administrației Penitenciarelor [din Ministerul Justiției].

(3) Deținuții trebuie să fie în măsură să-și exprime plângerea orală în absența unui funcționar al unui penitenciar de stat sau de comitat și în absența persoanei împotriva actelor și deciziilor căreia se îndreaptă plângerea.

(4) Directorul răspunde plângerii în termen de 15 zile, iar Ministerul Justiției, în termen de 30 de zile. La plângerile scrise se răspunde în scris.

(5) Dacă un deținut depune o plângere la judecătorul de supraveghere a privării de libertate, se consideră că aceasta constituie o cerere pentru protecție jurisdicțională în temeiul art. 17.”

**Protecția jurisdicțională împotriva actelor și a deciziilor administrației unui
penitenciar de stat sau a unui penitenciar de comitat**

Art. 17

„(1) Un deținut poate depune o cerere de protecție jurisdicțională împotriva oricăror acte sau decizii care îi refuză în mod nelegal oricare dintre drepturile garantate de prezenta lege sau îi restrâng în mod nelegal respectivele drepturi.

(2) Judecătorul de supraveghere a privării de libertate respinge cererea de protecție jurisdicțională în cazul în care constată că aceasta este nefondată. În cazul în care cererea este întemeiată, judecătorul de supraveghere a privării de libertate dispune ca privările sau restrângerile nelegale de drepturi să fie remediate. Dacă acest lucru nu este posibil, judecătorul de supraveghere a privării de libertate declară că a avut loc o încălcare și interzice repetarea acesteia.

(3) Persoana deținută și penitenciarul pot formula recurs împotriva deciziei judecătorului de supraveghere a privării de libertate [...]”

Vizitele primite de deținuți

Art. 117

„(1) Deținutul are dreptul de a primi vizite din partea membrilor familiei sale ...
[...]

(4) Cu aprobarea directorului penitenciarului, deținutul poate fi vizitat de alte persoane ...”

Limitarea vizitelor

Art. 118

„(1) Directorul penitenciarului poate limita vizitele [făcute unui deținut] din motive de siguranță.
[...]

Ieșirea excepțională [din penitenciar]

Art. 128

„(1) Directorul penitenciarului poate acorda unui deținut o permisiune excepțională de ieșire în următoarele scopuri:

[...]

2) vizitarea unui membru de familie grav bolnav;

[...]

(3) Împreună cu cererea sa de ieșire, deținutul trebuie să prezinte documente legate de motivul pentru care solicită ieșirea.”

41. Alte prevederi relevante din Legea privind executarea pedepselor cu închisoarea sunt prezentate în cauza *Muršić împotriva Croației* [(MC), nr. 7334/13, pct. 43, 20 octombrie 2016].

3. Legea privind obligațiile civile

42. Prevederea relevantă din Legea privind obligațiile civile (*Zakon o obveznim odnosima*, Monitorul Oficial nr. 35/2005, cu modificările ulterioare) este următoarea:

Art. 19

„(1) Toate persoanele fizice sau instituțiile au dreptul la protejarea drepturilor personalității lor [prava osobnosti] în condițiile prevăzute de lege.

(2) Drepturile personalității în sensul prezentei legi sunt dreptul la viață, la sănătate fizică și psihică, la reputație, la onoare, demnitate, nume, la intimitatea vieții personale și de familie, la libertate etc.”

Art. 200

„(1) Pentru orice durere fizică sau suferință psihică... instanța, după caz conform circumstanțelor unei cauze date, și în special dacă intensitatea durerii sau a temerii și durata lor o cer, acordă despăgubiri pentru prejudiciul moral ...”

Art. 230

„(1) Dreptul la acțiune pentru despăgubiri se prescrie în termen de trei ani de la data la care partea vătămată a aflat despre prejudiciu și identitatea persoanei care l-a cauzat.

(2) În orice caz dreptul la acțiune respectiv se prescrie la cinci ani după producerea prejudiciului.”

Art. 1100

„(1) Atunci când o instanță constată că este justificat, din cauza gravității încălcării dreptului la respectarea integrității personale și a aspectelor unei cauze speciale, aceasta acordă despăgubiri pentru prejudiciul moral, indiferent de despăgubirea pentru prejudiciul material sau atunci când nu există un asemenea prejudiciu.”

4. Legea privind procedura civilă

43. Prevederile relevante din Legea privind procedura civilă (*Zakon o obveznim odnosima*, Monitorul Oficial nr. 53/1991, cu modificările ulterioare) sunt următoarele:

Art. 12

„Dacă este necesar ca o instanță, pentru a pronunța o decizie, să soluționeze mai întâi un aspect privind existența unui drept sau a unui raport juridic, și nu a fost încă pronunțată o decizie în acest sens de către o instanță sau de alt organ competent (aspect preliminar), instanța poate soluționa chestiunea respectivă, cu excepția cazului în care se prevede în alt mod în temeiul unor norme speciale.

Decizia instanței cu privire la un aspect preliminar are efect juridic numai în procedurile în care respectivul aspect a fost soluționat.

În procedura civilă, în cazul în care problema ia naștere în legătură cu o infracțiune și cu răspunderea penală a făptuitorului, instanța este ținută de hotărârea definitivă a instanței penale prin care acuzatul a fost declarat vinovat.”

Art. 186/A

„(1) Persoana care intenționează să introducă o plângere civilă îndreptată împotriva Republicii Croația prezintă mai întâi o cerere de soluționare la parchetul competent...”

B. Practica judiciară relevantă a instanțelor naționale

44. În cauza nr. U-III-1437/2007, Curtea Constituțională a examinat o plângere constituțională împotriva hotărârilor instanțelor civile care au respins cererea unui deținut pentru despăgubiri într-o situație în care judecătorul de supraveghere a privării de libertate competent constatare anterior că persoana în cauză a fost plasată în condiții neadecvate de detenție în Penitenciarul de stat Lepoglava și dispusese transferarea acesteia în altă celulă întrunind cerințele de cazare relevante. Curtea Constituțională a anulat hotărârile instanțelor civile și a dispus rejudecarea. Partea relevantă a deciziei Curții Constituționale este formulată după cum urmează:

„Curtea Constituțională constată că faptul cert al lipsei spațiului personal în detenție, dublat de imposibilitatea [recurentului] de a avea acces la toaletă pe timpul zilei, este în sine suficient pentru a provoca suferință peste nivelul asociat în mod normal oricărei privări de libertate. Prin urmare, în perioada relevantă recurentul a fost supus condițiilor de detenție care constituiau un tratament degradant, contrar standardelor de tratare a deținuților cu demnitate necesare în temeiul art. 25 alin. (1) din Constituție.

Existase, astfel, o încălcare a dreptului recurentului de a fi tratat, ca deținut, într-un mod uman și cu respectarea demnității sale.

[...]

Curtea Constituțională consideră inacceptabilă în special poziția instanțelor potrivit căreia despăgubirea pentru prejudiciul moral nu se poate acorda în conformitate cu art. 200 din Legea privind obligațiile civile din cauză că aceasta este o formă nerecunoscută juridic de despăgubire pentru prejudiciu.

În țările democratice contemporane, drepturile referitoare la personalitate ale fiecărei persoane sunt protejate în mod special,...

Conceptul de drepturi referitoare la personalitate este explicat în art. 19 alin. (2) din Legea privind obligațiile civile, în care drepturile următoare sunt enumerate ca drepturi referitoare la personalitate în sensul legii: dreptul la viață, la sănătate fizică și psihică, la reputație, la onoare, demnitate, nume, la intimitatea vieții personale și de familie, la libertate și altele.

Prin urmare, prejudiciul moral cuprinde nu numai apariția durerii sau a temerii fizice sau psihice ... sau activitățile reduse ale vieții ... ci și fiecare vătămare cauzată personalității și demnității, în conformitate cu art. 19 din Legea privind obligațiile civile actualmente în vigoare.

Faptele constatate ... indică tocmai vătămarea demnității recurentului și reprezintă substanța cererii de despăgubire pentru prejudiciul moral.

Recurentul are dreptul la toate acestea, indiferent de faptul că, în plângerea sa, a specificat prejudiciul ca o cerere de despăgubire pentru prejudiciu din cauza scăderii capacității de viață și de muncă ... a durerii suferite ... și a fricii îndurate ...

Instanța civilă (de regulă) hotărăște numai asupra faptelor prezentate de părți, și anume examinează probele propuse de către părți ... În această speță, totuși, nu este corect să concluzionăm că recurentul având calitatea de reclamant în procedura civilă a prezentat numai o expunere a situației de fapt cu privire la reducerea capacităților sale de viață și de muncă, la durerea suferită și la frica îndurată. A vorbit în mod clar și despre alte sentimente de neplăcere cauzate de spațiul neadecvat din penitenciar, care reprezintă, de asemenea, baza pentru ca instanța civilă să examineze cauza și să decidă cu privire la aceasta. Instanțele inferioare nu au luat în considerare acea parte a problemei până în prezent.

[...]

Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că drepturile omului, constituționale și personale au fost încălcate în această cauză deoarece recurentul era plasat în condiții de penitenciar care nu respectau standardele prevăzute de Legea privind executarea pedepselor cu închisoarea. Aceleași condiții erau contrare și standardelor prevăzute la art. 25 alin. (1) din Constituție. Prin urmare, este datoria instanțelor să stabilească despăgubirile pentru respectiva încălcare a demnității umane.”

45. La 17 martie 2009, în cauza nr. U-III-4182/2008, Curtea Constituțională a admis plângerea constituțională depusă de o persoană arestată preventiv privind condițiile detenției sale în Penitenciarul Zagreb. În dispozitivul deciziei a constatat că a fost încălcat dreptul reclamantului la tratament uman și la respectarea demnității sale. Aceasta a dispus, de asemenea, ca Guvernul să adapteze dotările de la Penitenciarul Zagreb la nevoile deținuților într-un termen rezonabil, care să nu depășească cinci ani. Partea relevantă a deciziei este formulată după cum urmează:

„Cu privire la [dreptul de a nu fi supus la rele tratamente]

17.1. ... Curtea Constituțională reține că art. 74 alin. (3) din Legea privind executarea pedepselor cu închisoarea, *inter alia*, definește standardul de ocupare a spațiului per deținut în următorii termeni:

«Zonele în care trăiesc deținuții trebuie să fie curate, uscate și suficient de mari. Trebuie să existe un spațiu minim de 4 m² și 10 m³ per deținut în fiecare dormitor.»

... condițiile supraaglomerate din Penitenciarul Zagreb nu pot servi drept justificare acceptabilă pentru condițiile precare ale celulei pe care o ocupă reclamantul. În lumina principiului prezumției de nevinovăție, Curtea Constituțională subliniază că dreptul reclamantului la libertate personală, întrucât se află în arest preventiv și nu a fost condamnat, nu trebuie restrâns într-un mod mai sever decât dreptul unei persoane condamnate.

17.2. Evaluând calitatea asistenței medicale, Curtea Constituțională admite susținerile administrației Penitenciarului Zagreb că aceasta este la un nivel satisfăcător. Cu toate acestea, administrația penitenciarului trebuie, luând în considerare nevoia de a reduce orice consecințe prejudiciabile ale condițiilor de supraaglomerare, să stabilească standarde necesare pentru asistența medicală suplimentară prin folosirea serviciilor de

asistență medicală din afara penitenciarului care nu depind de evaluarea cu caracter discreționar a administrației penitenciarului.

17.3. În cele din urmă, Curtea Constituțională consideră neadecvat regimul vizitelor de familie, având în vedere condițiile de supraaglomerare, atât în ceea ce privește durata vizitelor, cât și procedura aplicată pentru membrii de familie, ceea ce ... afectează semnificativ scopul unui astfel de contact ...

[...]

22. Pentru motivele menționate la punctele ... 17 [din prezenta decizie] Curtea Constituțională constată că condițiile generale ale detenției reclamantului au constituit un tratament degradant și astfel i-au fost încălcate drepturile constituționale garantate în temeiul art. 23 și art. 25 alin. (1) din Constituție și drepturile în temeiul art. 3 din Convenție.

Curtea Constituțională nu a luat în considerare posibilitatea de a acorda reclamantului o reparație echitabilă pentru încălcările de mai sus ale drepturilor sale constituționale și ale drepturilor în temeiul Convenției, din cauză că în sistemul juridic croat există o altă cale de atac efectivă în această privință [a se vedea decizia Curții Constituționale nr. U-III-1437/07 din 23 aprilie 2008 (a se vedea supra, pct. 44)].

[...]”

46. În aceeași cauză, Curtea Constituțională a subliniat următoarele:

„Plângerea constituțională în care se susține încălcarea drepturilor garantate în temeiul art. 25 alin. (1) din Constituție devine o cale de atac accesorie, care poate fi folosită numai după epuizarea [căii de atac preventive în fața instanțelor competente]”

47. Astfel, în cauze ulterioare, Curtea Constituțională a declarat inadmisibile pentru neepuizarea căilor de atac relevante în fața organelor inferioare, plângerile privind condițiile din penitenciar formulate de deținuți care nu se plânseseră anterior judecătorului de supraveghere a privării de libertate despre pretensele condiții neadecvate ale detenției lor (U-III-Bi-4989/2012, 1 iunie 2016; U-IIIBi-2475/2016, 5 octombrie 2016).

48. La 3 noiembrie 2010, în cauza nr. U-III-64744/2009, Curtea Constituțională a admis plângerea depusă de un deținut cu privire la șederea sa în Spitalul Penitenciarului Zagreb, deși după depunerea plângerii constituționale acesta a fost transferat la o altă unitate penitenciară. Curtea Constituțională a constatat că a existat o încălcare a dreptului constituțional al reclamantului la un tratament uman și la respectarea demnității sale garantat în temeiul art. 25 din Constituție.

49. Cu privire la problema epuizării căilor de atac, Curtea Constituțională a constatat că recurentul folosisese în mod corespunzător căi de atac preventive, plângându-se judecătorului de supraveghere a privării de libertate competent, care i-a permis să depună o plângere constituțională. În legătură cu posibilitatea de a obține despăgubiri, Curtea Constituțională a subliniat:

„Curtea Constituțională observă că recurentul are posibilitatea legală de a exercita dreptul la o despăgubire corespunzătoare pentru cazarea și condițiile de viață inumane din spitalul penitenciarului, care poate fi obținută în proceduri ordinare [civile] în instanță.”

50. Conform practicii Curții Constituționale, recurentul care se plânge de condițiile neadecvate de detenție dintr-un centru penitenciar, ca urmare a folosirii cu succes a căii de atac preventive în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate, dar este ulterior mutat într-o altă unitate penitenciară, trebuie să folosească din nou acea cale de atac în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate privind preținsele condiții necorespunzătoare de detenție din unitatea penitenciară în care a fost transferat. În diferite asemenea cauze, deși în esență examina problema epuizării căilor de atac, Curtea Constituțională nu constată încălcări ale drepturilor deținuților (U-III-5495/2011, 7 octombrie 2015; U-III-835/2012, 2 decembrie 2015).

51. Curtea Constituțională a hotărât recent că recurenții nu au obligația de a utiliza o cale de atac preventivă în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate pentru a li se permite oficial să depună o acțiune civilă în despăgubiri în fața instanțelor civile. Acest lucru a fost clarificat în recenta decizie de principiu a Curții Constituționale, U-III-5725/2016 din 19 decembrie 2017, în care Curtea Constituțională a subliniat următoarele:

„De asemenea, a doua instanță a constatat că recurentul, aflat în curs de executare a pedepsei cu închisoarea, ar fi putut să se plângă de condiții [neadecvate] de detenție în sensul art. 15 din Legea privind executarea pedepselor cu închisoarea și, astfel, să asigure îmbunătățirea condițiilor [detenției sale] în timp ce încă se afla în penitenciar. Respectiva instanță, prin urmare, nu a condiționat posibilitatea obținerii de despăgubiri prin utilizarea anterioară a căii de atac în chestiune, așa cum crede în mod greșit recurentul, ci a indicat doar faptul că există o cale de atac eficientă pentru deținuți care poate fi folosită dacă aceștia consideră că detenția lor este ilegală.”

52. În cauza citată, Curtea Constituțională a menționat principiile relevante din hotărârea *Muršić* (citată anterior) drept standarde de aplicat atunci când sunt evaluate condițiile de detenție. De asemenea, a interpretat o obligație procedurală în temeiul art. 25 alin. (1) din Constituție conform căreia, atunci când examinează acțiunile civile în despăgubiri în legătură cu condițiile neadecvate de detenție, instanțele civile trebuie să stabilească în mod corespunzător toate circumstanțele condițiilor de detenție ale unui recurent. Dacă instanțele constată că respectivele condiții sunt neadecvate, aceasta creează o bază pentru acordarea de despăgubiri, așa cum s-a explicat deja în cauza U-III-1437/2007 (a se vedea supra, pct. 44; a se vedea, de asemenea, U-III-272/2017 din 20 decembrie 2018, pct. 14, cu trimiteri suplimentare).

53. În mai multe decizii ulterioare în care recurenții au depus plângeri constituționale după ce acțiunile lor civile în despăgubiri legate de condițiile neadecvate de detenție au fost respinse, Curtea Constituțională a urmat abordarea sa din cauza U-III-5725/2016 și a examinat aceste plângeri din perspectiva obligației procedurale a instanțelor civile de a elucida circumstanțele condițiilor de detenție ale unui fost deținut în temeiul art. 25 alin. (1) din Constituție, uneori luat singur și alteori coroborat cu art. 29 alin. (1) din Constituție. În evaluarea sa, Curtea Constituțională a subliniat că le revine în primul rând instanțelor inferioare să soluționeze litigiile cu care

sunt sesizate și că aceasta putea interveni numai în eventualitatea că exista arbitrar în deciziile lor (U-III-2388/2015, 26 februarie 2018, respinsă pe fond; U-III-181/2017, 19 aprilie 2018 și U-III-1630/2017, 30 mai 2018, ambele pronunțate, iar hotărârile instanțelor inferioare anulate; a se vedea și, pentru jurisprudența anterioară, U-III-703/2016, 27 aprilie 2016; U-III-4340/2015, 13 iulie 2016; U-III-1573/2016, 14 iulie 2016).

54. Cu toate acestea, în anumite cauze în care recurenții au depus plângeri constituționale după ce acțiunile lor civile în despăgubiri legate de condițiile neadecvate de detenție au fost respinse, Curtea Constituțională însăși a examinat (ne)adecvarea condițiilor de detenție în temeiul art. 25 alin. (1) din Constituție (U-III-145/2017, 10 iulie 2018; U-III-4077/2017, 13 septembrie 2018).

C. Alte materiale interne relevante

55. În rapoartele anuale periodice din 2011 și 2012, Ombudsmanul a raportat cu privire la problema generală a supraaglomerării penitenciarelor din Croația. Aceleași probleme au fost prezentate în raportul Ombudsmanului pentru 2012 care acționa în baza Mecanismului național de prevenire în temeiul Protocolului opțional la Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (OPCAT).

56. În raportul din 2011, Penitenciarul de stat Glina era menționat ca un exemplu de extindere cu succes a suprafeței penitenciarului, cu influență pozitivă asupra reducerii supraaglomerării în penitenciare în general. Cu toate acestea, în rapoartele din 2011 și 2012, au fost exprimate îngrijorări cu privire la faptul că tratamentul stomatologic din Penitenciarul de stat Glina era furnizat de două clinici din afară și, astfel, timpul mediu de așteptare pentru astfel de tratament ajungea la aproximativ patru luni. Și în raportul din 2011 se observa că cele mai multe plângeri cu privire la condițiile de detenție erau făcute cu privire la Penitenciarul Zagreb, iar în raportul din 2012 existau referiri la problema condițiilor neadecvate de detenție semnalate de Curte în cauza *Longin împotriva Croației* (nr. 49268/10, 6 noiembrie 2012) și de Curtea Constituțională în cauza U-III-4182/2008 (a se vedea supra, pct. 45).

57. În raportul general cu privire la condițiile de detenție din Croația, nr. U-X-5464/2012 din 12 iunie 2014, Curtea Constituțională a constatat problema supraaglomerării din penitenciare și a însărcinat autoritățile competente să ia mai multe măsuri proactive de asigurare a unor condiții adecvate de detenție pentru toate tipurile de deținuți, așa cum prevăd legislația națională relevantă și standardele internaționale.

III. DOCUMENTE INTERNAȚIONALE RELEVANTE

58. Rapoartele relevante ale Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante („CPT”) referitor la Croația pot fi găsite în hotărârea *Muršić* (citată anterior, pct. 54).

59. În raportul asupra vizitei sale din 2012 [CPT/Inf(2014) 9], CPT a făcut următoarele observații privind Penitenciarul Zagreb și Penitenciarul de stat Glina:

30. Penitenciarul de stat Glina, situat la aproximativ 70 km sud-vest de Zagreb, este un fost centru de corecție pentru minori care a devenit așezământ pentru bărbați, adulți deținuți condamnați după 1995. La momentul vizitei, găzduia 564 deținuți condamnați bărbați, având o capacitate oficială de 716 locuri. Așezământul include două zone principale pentru găzduire (dintre care unul a fost dat în folosință abia în 2011) și o clădire închisă separată pentru deținuții dependenți de droguri.

[...]

Penitenciarul de comitat Zagreb, aflat în sudul orașului, are o capacitate oficială de 400. La momentul vizitei, găzduia 910 deținuți, din care 339 erau arestați preventiv, 537 condamnați și 34 comiseseră contravenții: numărul de deținuți includea 20 de femei adulte și trei minori de sex bărbătesc. Penitenciarul este alcătuit din nouă module celulare și, de asemenea, cuprinde Centrul național de triere, care primește deținuții condamnați din întreaga țară la începutul executării pedepsei și decide cu privire la repartizarea lor ulterioară.

[...]

34. Condițiile materiale de detenție erau bune, în ansamblu, în nou inaugurata zonă de găzduire din *Penitenciarul de stat Glina*; celulele erau echipate adecvat, ventilate corespunzător și aveau suficientă lumină artificială și acces la lumina naturală. Condițiile din zona originală de găzduire (așa-zisul „*internat*”) erau mai puțin favorabile, cu celule aflate într-o stare precară și lipsite de acces adecvat la lumina naturală. Mai mulți deținuți care fuseseră ținuti anterior în „*internat*”, au făcut referire la prezența frecventă a șobolanilor în celule. Acestea fiind spuse, la momentul vizitei din 2012, numai parterul zonei originale era în funcțiune. Condițiile din clădirea adăpostind modulul 4, unde erau găzduiți deținuții aflați în terapie de substituție, erau în general austere și aveau acces limitat la lumina naturală; mai mult, unele dușuri nu funcționau corespunzător.

Penitenciarul de comitat Zagreb, operând la peste dublul capacității sale oficiale, era marcat de efectele vătămătoare ale supraaglomerării. Acestea fiind spuse, celulele erau într-o stare decentă, bine ventilate și aveau lumină artificială adecvată. Cu toate acestea, celulele din modulele 1, 4 și 7 cu vedere spre curți aveau obloane de metal așezate în fața ferestrelor, care reduceau în mare măsură accesul la lumina naturală. În plus, anexele sanitare din cele mai multe celule erau doar pe jumătate separate și deținuții se plângeau de lipsa intimității și de condițiile de igienă. Într-adevăr, delegația a constatat că situația a rămas identică celei descrise în decizia U-III-4182/2008 a Curții Constituționale ...”

60. În raportul asupra ultimei vizitei sale în Croația din 2017 [CPT/Inf(2018) 44], CPT a făcut următoarele observații privind Penitenciarul Zagreb:

„Condițiile de detenție din penitenciarele de comitat din Zagreb s-au îmbunătățit de la vizitele CPT din 2012 în acele celule care fuseseră recent renovate (adică cele mai

multe dintre celulele din modulele 1 și 4 și mai puține din modulul 7) și în care pereții fuseseră zugrăviți, mobilierul înlocuit și anexele sanitare în întregime separate. Acestea fiind spuse, condițiile au rămas deficitare în celulele nerenovate unde anexele sanitare pe jumătate separate nu ofereau încă intimitate deținuților, ca în modulul 10 găzduind deținuți de sex feminin unde anexele sanitare erau doar pe jumătate separate, toaletele degradate și instalațiile comune de duș în stare precară; condițiile erau deosebit de grave în cele două dormitoare în care erau cazați contravenienții în secția 7, cu mobilier și instalații sanitare deteriorate, cu ferestre având geamuri sparte și cu funcționare defectuoasă a iluminatului artificial. Celulele din modulele 1, 4 și 7 cu vedere spre curți aveau încă obloane de metal așezate în fața ferestrelor, care împiedicau accesul la lumina naturală și aerisirea pe timp de vară.

CPT recomandă ca autoritățile croate să-și continue eforturile de a îmbunătăți condițiile de detenție la așezămintele penitenciare vizitate, mai ales:

[...]

- la Penitenciarul de comitat Zagreb, accelerând de urgență recondiționarea completă a celulelor nerenovate, acordând o atenție specială celor două dormitoare pentru contravenienții din modulul 7, ca și toaletelor și dușurilor comune din modulul 10 și înlăturând obloanele din fața ferestrelor în modulele 1, 4 și 7.”

61. În cel de-al 21-lea Raport General al său (CPT/Inf (2011) 28), CPT s-a ocupat în special de problema izolării. În măsura în care este relevant pentru prezenta cauză, raportul precizează:

„Tipurile de izolare și legitimitatea acestora

56. Există patru situații majore în care este utilizată izolarea. Fiecare are justificarea sa și fiecare trebuie examinată diferit:

[...]

(d) Izolare în scopul protecției

În orice sistem penitenciar există deținuți care pot necesita să fie protejați împotriva altor deținuți. Aceasta se poate întâmpla din cauza naturii infracțiunii, a cooperării cu autoritățile din sistemul de justiție penală, a rivalității dintre grupuri, a datoriilor din afara sau din interiorul penitenciarului sau a vulnerabilității generale a persoanei. În timp ce mulți deținuți pot fi gestionați în cadrul general al populației penitenciare în aceste circumstanțe, pentru unii există riscul ca penitenciarul să-și poată îndeplini datoria de a avea grijă de persoane numai ținându-i departe de toți ceilalți deținuți. Se poate face aceasta la solicitarea persoanei private de libertate sau la inițiativa conducerii la data la care consideră necesar. Oricare ar fi procesul, realitatea este că poate fi foarte dificil pentru un deținut să iasă de sub protecție pe durata restului de pedeapsă de executat – și poate chiar pentru ulterioare privări de libertate.

Statele au obligația să ofere un mediu sigur celor închiși în penitenciar și trebuie să încerce să-și îndeplinească această obligație permițând pe cât de mult posibil interacțiunea socială în rândul deținuților, în concordanță cu menținerea ordinii. Trebuie să se recurgă la izolarea în scop de protecție numai atunci când nu există absolut nicio altă modalitate de a garanta siguranța deținutului respectiv.”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA EPUIZAREA CĂILOR DE ATAC INTERNE ȘI PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 13 DIN CONVENȚIE

A. Argumentele părților

1. Guvernul

62. Guvernul a susținut că reclamantul nu a epuizat corespunzător căile de atac interne disponibile și efective în legătură cu acuzațiile sale referitoare la condițiile de detenție neadecvate. În special, în timpul șederii sale în Penitenciarul Zagreb acesta nu s-a plâns în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate competent de condițiile de detenție necorespunzătoare și astfel nu a inițiat procedura judiciară relevantă în materie. Dacă ar fi încercat să folosească această cale de atac, în eventualitatea unei soluționări nefavorabile, ar fi fost în poziția de a sesiza Curtea Constituțională cu plângerile sale. În orice caz, dacă reclamantul a considerat că nu existau căi de atac preventive și efective privind condițiile detenției sale în Penitenciarul Zagreb, el trebuia să depună o cerere la Curte în termen de 6 luni de la transferul său la Penitenciarul Glina.

63. În ceea ce privește șederea reclamantului în Penitenciarul de stat Glina, Guvernul a subliniat că acesta nu contestase în fața Curții Constituționale decizia judecătorului de supraveghere a privării de libertate de respingere a plângerii sale privind condițiile de detenție neadecvate. În opinia Guvernului, o plângere în fața Curții Constituționale împotriva deciziei judecătorului de supraveghere a privării de libertate era o cale de atac internă efectivă, în sensul art. 13 din Convenție, pentru plângerile reclamantului în temeiul art. 3 și art. 8 din Convenție.. Cu toate acestea, din practica Curții Constituționale decurge faptul că o plângere constituțională privind condițiile de detenție necorespunzătoare trebuia să fie depusă după folosirea căii de atac în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate. În caz contrar, dacă plângerea constituțională a fost depusă în urma unei soluționări nefavorabile a procedurilor civile ulterioare, Curtea Constituțională urmează să o examineze numai ca pe o plângere împotriva hotărârii într-un litigiu civil.

64. Cu toate acestea, Guvernul a explicat că folosirea căii de atac preventive în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate nu era o condiție prealabilă pentru a recurge la calea de atac compensatorie în fața instanțelor civile. Cu alte cuvinte, nimic nu împiedica instanțele civile să acorde despăgubiri pentru condiții de detenție necorespunzătoare dacă un reclamant nu a recurs la calea de atac preventivă. Cu toate acestea, în practică, folosirea căii de atac preventive, urmată de o decizie a judecătorului de supraveghere a privării de libertate sau a Curții Constituționale, facilita procesul decizional în fața instanțelor civile.

65. În orice caz, în opinia Guvernului, aceasta nu însemna că reclamantul nu trebuise să folosească respectivele căi de atac interne cu privire la pretenziile condițiilor necorespunzătoare de detenție astfel cum era necesar în temeiul jurisprudenței Curții, și anume prin folosirea corespunzătoare, mai întâi, a căii de atac preventive și numai după aceea prin introducerea unei acțiuni civile în fața instanței competente. Cu toate acestea, prin faptul că nu a procedat astfel, acesta nu a epuizat în mod corespunzător căile de atac interne cu privire la plângerile sale în fața Curții.

2. Reclamantul

66. Reclamantul a susținut că plângându-se judecătorului de supraveghere a privării de libertate și introducând acțiunile civile în despăgubiri, îndeplinesc cerințele epuizării căilor de atac interne cu privire la condițiile detenției sale. A subliniat că, în conformitate cu jurisprudența Curții, în eventualitatea existenței mai multor căi de atac având același scop, era obligat să folosească o singură cale de atac.

67. Cu privire la faptul că nu utilizase calea de atac preventivă în timpul șederii sale în Penitenciarul Zagreb, reclamantul a explicat că avusese convingerea că va șede în acest penitenciar doar pentru scurt timp. De asemenea, a susținut că, din cauza gravei supraaglomerări din acest penitenciar, plângerea sa nu ar fi fost efectivă întrucât a fost imposibilă mutarea sa în condiții de detenție adecvate. În orice caz, odată ce a părăsit Penitenciarul Zagreb, s-a plâns de condițiile de detenție din acel penitenciar în acțiunea sa civilă în fața instanței competente.

68. În ceea ce privește șederea sa în Penitenciarul de stat Glin, acesta considera că recursese în mod corespunzător la calea de atac preventivă și apoi la cea compensatorie. Era adevărat că reclamantul nu a formulat o plângere constituțională împotriva deciziei judecătorului de supraveghere a privării de libertate, dar în opinia sa practica recentă a Curții Constituționale a arătat că aceasta nu era o cale de atac efectivă pentru plângerile referitoare la condițiile de detenție necorespunzătoare. În orice caz, chiar și în cazul în care Curtea Constituțională constata o încălcare a dreptului său la condiții de detenție corespunzătoare, aceasta nu ar fi avut efect, dată fiind gravitatea supraaglomerării din penitenciare în Croația, ceea ce face să fie inutilă recurgerea la orice cale de atac preventivă.

69. Reclamantul a arătat în continuare că acțiunea civilă nu se dovedise o cale de atac compensatorie efectivă pentru acuzațiile privind condițiile de detenție necorespunzătoare. În special, acțiunea civilă putea fi introdusă abia după procedura greoaie a rezolvării pe cale amiabilă cu Parchetul. Mai mult, în practică nu oferise nicio reparație deținuților, iar instanțele civile se pronunțaseră ca petenții să suporte cheltuielile de judecată excesive ale procedurilor pentru reprezentarea statului de către Parchet, cuprinse între 600 și peste 3000 de euro. O plângere ulterioară în această privință în fața Curții Constituționale nu a fost, la rândul său, efectivă, în special din cauza unei

practici recente a Curții Constituționale care declară inadmisibile toate aceste plângeri.

70. Reclamantul a mai susținut că, în timp ce jurisprudența anterioară a Curții Constituționale obliga la epuizarea căii de atac preventive în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate, ca condiție a admisibilității unei plângeri constituționale în fața sa, recenta jurisprudență a acestei instanțe permitea petenților să folosească respectiva cale de atac compensatorie în instanțele civile și ulterior, dacă era necesar, să depună o plângere constituțională în fața Curții Constituționale. Se poate observa această direcție a jurisprudenței în decizia Curții Constituționale din 19 decembrie 2017 (a se vedea supra, pct. 51), care indica în mod clar că utilizarea căii de atac preventive nu era o condiție pentru a depune o acțiune civilă în despăgubiri. În orice caz, în opinia reclamantului, Curtea Constituțională aplica incorect jurisprudența Curții și, astfel, nu reprezenta o cale de atac efectivă pentru plângerile privind condițiile neadecvate de detenție.

B. Motivarea Curții

1. Privire de ansamblu asupra jurisprudenței Curții

a) Cu privire la căile de atac efective în temeiul art. 13 din Convenție, în general, și în privința condițiilor de detenție, în special

71. Principiile relevante cu privire la aplicarea art. 13 din Convenție în general și în privința condițiilor de detenție, în special, sunt formulate exhaustiv în hotărârea *Neshkov și alții împotriva Bulgariei* (nr. 36925/10 și alte 5 cereri, 27 ianuarie 2015), a cărei parte relevantă este redactată astfel:

„180. Art. 13 din Convenție garantează disponibilitatea, la nivel național, a unei căi de atac pentru punerea în aplicare a substanței drepturilor și libertăților prevăzute de Convenție, indiferent sub ce formă sunt protejate în ordinea juridică a înaltei părți contractante în cauză. Astfel, efectul acestui articol este de a impune prevederea unei căi de atac interne care soluționează fondul unei plângeri admisibile în temeiul Convenției și oferă o reparație corespunzătoare. Această cale de atac trebuie să fie efectivă în practică, dar și în drept, înțelegându-se că acest caracter efectiv nu depinde de certitudinea cu privire la rezultatul favorabil persoanei în cauză [a se vedea, între multe alte hotărâri, *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (MC), nr. 30696/09, pct. 288-89, CEDO 2011].

181. Sfera de aplicare a obligației prevăzute de art. 13 variază în funcție de natura capătului de cerere formulat de persoana vătămată în temeiul Convenției. În ceea ce privește capetele de cerere formulate în temeiul art. 3, referitoare la condițiile de detenție inumane sau degradante, sunt posibile două tipuri de reparații: îmbunătățirea acestor condiții și acordarea de despăgubiri pentru orice prejudiciu suferit ca urmare a acestora. Prin urmare, pentru persoana deținută în astfel de condiții, reparația care poate pune capăt rapid încălcării în curs este de cea mai mare importanță și, într-adevăr, indispensabilă având în vedere importanța specială dată dreptului în temeiul art. 3. Cu toate acestea, odată ce a încetat situația incriminată, ca urmare a faptului că persoana

respectivă a fost pusă în libertate sau plasată în condiții care îndeplinesc cerințele de la art. 3, aceasta ar trebui să-și poată exercita dreptul la despăgubiri pentru orice încălcare care a avut loc deja. Cu alte cuvinte, în acest domeniu, căile de atac cu caracter preventiv și compensatoriu trebuie să fie complementare pentru a putea fi considerate efective (a se vedea *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 96-98 și 214).

182. Nu este necesar ca autoritatea la care se face referire la art. 13 din Convenție să fie judiciară [a se vedea *Klass și alții împotriva Germaniei*, 6 septembrie 1978, pct. 67, seria A nr. 28, și, mai recent, *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), nr. 47848/08, pct. 149, 17 iulie 2014). Curtea a constatat deja că acele căi de atac referitoare la condițiile de detenție, exercitate în fața unei autorități administrative, pot îndeplini cerințele acestui articol [a se vedea *Norbert Sikorski împotriva Poloniei*, nr. 17599/05, pct. 111, 22 octombrie 2009; *Orchowski împotriva Poloniei*, nr. 17885/04, pct. 107, 22 octombrie 2009; și *Torreggiani și alții împotriva Italiei*, nr. 43517/09 și alte 6 cereri, pct. 51, 8 ianuarie 2013]]. Cu toate acestea, competențele și garanțiile procedurale de care dispune o autoritate sunt relevante pentru a stabili dacă respectiva cale de atac exercitată în fața acesteia este efectivă (a se vedea *Klass și alții*, pct. 67 și *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu*, pct. 149, ambele citate anterior).

183. De exemplu, pentru ca o cale de atac preventivă în ceea ce privește condițiile de detenție, exercitată în fața unei autorități administrative, să fie efectivă, autoritatea în cauză trebuie a) să fie independentă de autoritățile care se ocupă de sistemul penitenciar, b) să asigure participarea efectivă a deținuților la examinarea plângerilor acestora, c) să asigure soluționarea rapidă și diligentă a capetelor de cerere formulate de deținuți, d) să aibă la dispoziție o gamă largă de instrumente juridice pentru eradicarea problemelor care stau la baza acestor cereri și e) să fie capabilă să pronunțe decizii obligatorii și executorii (a se vedea *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 214-16 și 219). Orice astfel de cale de atac trebuie, de asemenea, să poată oferi reparații într-un termen rezonabil de scurt (a se vedea *Torreggiani și alții*, citată anterior, pct. 97).

184. În ceea ce privește căile de atac cu caracter compensatoriu, referitoare la condițiile de detenție, indiferent dacă este vorba despre o autoritate judiciară sau administrativă, sarcina probei impuse reclamantului ar trebui să nu fie excesivă. Deși deținuților li se poate solicita să prezinte o cauză prima facie și probe ușor accesibile, precum o descriere amănunțită a condițiilor incriminate, declarații ale martorilor sau plângerile depuse la administrația penitenciarului sau la organisme de control, precum și răspunsurile date de acestea, ulterior le revine autorităților sarcina de a respinge acuzațiile. În plus, normele procedurale care reglementează examinarea cererilor de despăgubire trebuie să fie conforme cu principiul echității, consacrat la art. 6 § 1 din Convenție, și să respecte inclusiv cerința privind termenul rezonabil, iar normele care reglementează costurile nu trebuie să impună o sarcină excesivă persoanei private de libertate în cazul în care cererea acesteia este justificată. În cele din urmă, reclamantilor nu ar trebui să li se ceară să stabilească faptul că anumiți funcționari au avut un comportament ilegal. Condițiile de detenție precare nu se datorează, în mod necesar, unor erori comise de anumiți funcționari, ci sunt, adesea, produsul unor game largi de factori (ibidem, pct. 228-229).

185. Calea de atac eficientă prevăzută de art. 13 este aceea în care autoritatea sau instanța internă sesizată cu cauza trebuie să examineze fondul capătului de cerere formulat în temeiul Convenției. De exemplu, în cauzele în care capătul de cerere este întemeiat pe art. 8 din Convenție, înseamnă că autoritatea internă trebuie să examineze, între altele, dacă ingerința în exercitarea drepturilor reclamantului era necesară într-o societate democratică pentru atingerea unui scop legitim [a se vedea *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, nr. 33985/96 și 33986/96, pct. 138, CEDO 1999-VI; *Peck*

împotriva Regatului Unit, nr. 44647/98, pct. 106, CEDO 2003-I și *Hatton și alții împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 36022/97, pct. 141, CEDO 2003-VIII]. Același lucru este valabil și pentru capetele de cerere formulate în temeiul art. 9 din Convenție [a se vedea *Hasan și Chaush împotriva Bulgariei* (MC), nr. 30985/96, pct. 100, CEDO 2000-XI] și art. 10 din Convenție (a se vedea *Glas Nadezhda EOOD și Anatoliy Elenkov împotriva Bulgariei*, nr. 14134/02, pct. 68-70, 11 octombrie 2007).

186. În cauze precum prezenta speță, în care plângerea care trebuie examinată la nivel intern este întemeiată pe art. 3 din Convenție, autoritatea sau instanța internă sesizată trebuie să reexamineze acțiunile sau inacțiunile, cu privire la care se pretinde că au constituit o încălcare a acestui articol, în conformitate cu principiile și standardele stabilite de Curte în jurisprudența acesteia; de exemplu, în ceea ce privește utilizarea forței în cursul operațiunilor de arestare, dacă această forță a depășit ceea ce putea fi considerat strict necesar în situația respectivă (a se vedea *Ivan Vasilev împotriva Bulgariei*, nr. 48130/99, pct. 75-78, 12 aprilie 2007). Același lucru este valabil pentru capetele de cerere similare, întemeiate pe art. 2 din Convenție (a se vedea *Vasil Sashov Petrov împotriva Bulgariei*, nr. 63106/00, pct. 60, 10 iunie 2010).

187. Astfel, pentru ca o cale de atac internă, referitoare la condițiile de detenție, să fie efectivă, autoritatea sau instanța care examinează cauza trebuie să o soluționeze în conformitate cu principiile relevante stabilite în jurisprudența Curții, în temeiul art. 3 din Convenție. [...] Având în vedere că realitatea situației contează mai mult decât aparențele, nu este suficientă simpla trimitere la acest articol în cadrul deciziilor interne; este necesar ca respectiva cauză să fi fost examinată într-adevăr în conformitate cu standardele care decurg din jurisprudența Curții.

188. Dacă autoritatea sau instanța internă care a examinat cauza constată, în esență sau în mod expres, că a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile în care a fost sau este ținută persoana în cauză, aceasta trebuie să îi acorde despăgubiri corespunzătoare.

189. În contextul căilor de atac preventive, aceste despăgubiri pot consta, în funcție de natura problemei aflate la baza încălcării, fie în măsuri care afectează doar deținutul în cauză, fie – de exemplu, în cazul în care este vorba despre supraaglomerare – în măsuri cu o sferă mai amplă, care pot rezolva situații de încălcări masive și concomitente ale drepturilor persoanelor private de libertate, care rezultă din condițiile necorespunzătoare dintr-o anumită instituție corecțională (a se vedea *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 219).

190. În contextul căilor de atac cu caracter compensatoriu, despăgubirile pecuniare ar trebui să fie accesibile oricărui actual sau fost deținut care a fost ținut în condiții inumane sau degradante și a formulat o cerere în acest sens. O constatare conform căreia respectivele condiții nu au îndeplinit cerințele de la art. 3 din Convenție dă naștere unei prezumții solide că acestea au cauzat un prejudiciu moral persoanei vătămate. Normele și practica interne, care reglementează exercitarea căii de atac, trebuie să reflecte mai degrabă existența acestei prezumții decât să condiționeze acordarea despăgubirii de posibilitatea reclamantului de a dovedi, prin probe extrinseci, existența prejudiciului moral sub forma unei suferințe emoționale [ibidem, pct. 229; (a se vedea și *Iovchev împotriva Bulgariei*, nr. 41211/98, pct. 146, 2 februarie)].

191. În cele din urmă, deținuții trebuie să aibă posibilitatea de a se prevala de căile de atac, fără să le fie teamă că vor fi pedepsiți sau că vor suporta consecințe negative pentru că recurg la aceste căi de atac (a se vedea pct. 70.4 din Regulile penitenciare europene... din 2006, precum și, *mutatis mutandis*, *Marin Kostov împotriva Bulgariei*, nr. 13801/07, pct. 47-48, 24 iulie 2012)."

72. Pe baza principiilor de mai sus, Curtea a examinat recent reformele structurale din sistemele căilor de atac din diferite țări, introduse ca răspuns la hotărârile-pilot și la hotărârile sale de referință privind condițiile de detenție necorespunzătoare (a se vedea în special, *Torreggiani și alții împotriva Italiei*, nr. 43517/09 și alte 6 cauze, 8 ianuarie 2013, cu privire la Italia; *Varga și alții împotriva Ungariei*, nr. 14097/12 și alte 5 cauze, 10 martie 2015, cu privire la Ungaria și *Shishanov împotriva Republicii Moldova*, nr. 11353/06, 15 septembrie 2015). Curtea și-a reafirmat prin aceasta jurisprudența conform căreia căile de atac preventive și compensatorii în acest context trebuie să fie complementare.

73. În special, cu privire la calea de atac preventivă, în cauza *Stella și alții împotriva Italiei* [(dec.), 49169/09 și alte cauze, pct. 46-55, 16 septembrie 2014], ca răspuns la hotărârea-pilot *Torreggiani și alții*, Curtea a acceptat că o plângere adresată judecătorului de supraveghere a privării de libertate – care are competență în problema deciziilor obligatorii cu privire la condițiile de detenție – îndeplinea cerințele jurisprudenței sale. În mod similar, în *Domján împotriva Ungariei* [(dec.), nr. 5433/17, pct. 21-23, 14 noiembrie 2017], ca răspuns la hotărârea-pilot *Varga și alții* (citată anterior), s-a constatat că o plângere adresată directorului unei unități penitenciare – având dreptul să dispună relocarea în cadrul instituției sau transferul în altă instituție – și care făcea obiectul unui control judecătoresc suplimentar era compatibilă cu cerințele jurisprudenței Curții [a se vedea, de asemenea, *Draniceru împotriva Republicii Moldova* (dec.), nr. 31975/15, pct. 32-34, 12 februarie 2019, privind plângerea adresată judecătorului de instrucție care poate dispune îmbunătățirea condițiilor necorespunzătoare de detenție].

74. Cât privește calea de atac compensatorie, Curtea a acceptat despăgubirea financiară și, în anumite cauze, posibilitatea unei reduceri a pedepsei ca forme adecvate de despăgubire (a se vedea *Stella și alții*, citată anterior, pct. 56-63; *Domján*, citată anterior, pct. 24-29 și *Draniceru*, citată anterior, pct. 35-40). În acest context, trebuie observat că respectiva cale de atac compensatorie examinată în *Stella și alții* se aplica celor privați de libertate în prezent, precum și celor puși în libertate, dar numai dacă foloseau această cale de atac în termen de 6 luni de la încetarea privării lor de libertate. De asemenea, în *Domján*, erau stabilite două precondiții în legislația relevantă privind folosirea căii de atac compensatorii: în primul rând, folosirea anterioară a căii de atac preventive dacă numărul de zile petrecute în condiții de detenție necorespunzătoare depășea 30 de zile (atunci când condițiile de detenție necorespunzătoare există pe o perioadă mai lungă de timp, nu este nevoie să fie depusă o plângere suplimentară în termen de trei luni); și în al doilea rând, respectarea termenului de 6 luni decurgând din ziua în care au încetat să existe condițiile neadecvate de detenție sau, pentru cei puși deja în libertate la data intrării în vigoare a noii legi, de la data prevăzută de lege.

b) În legătură cu epuizarea căilor de atac interne și respectarea termenului de 6 luni în general

75. Regula privind epuizarea căilor de atac interne, prevăzută la art. 35 § 1 din Convenție, obligă persoanele care doresc să sesizeze Curtea cu o acțiune îndreptată împotriva statului să folosească mai întâi căile de atac puse la dispoziție de sistemul juridic național. În consecință, în cadrul procedurilor în fața Curții, înaltele părți contractante sunt scutite să răspundă pentru actele sau omisiunile lor, înainte să fi avut posibilitatea de a remedia neregulile prin intermediul propriului sistem juridic. Regula respectivă se bazează pe supoziția, reflectată în art. 13 din Convenție – cu care prezintă o afinitate strânsă –, că sistemul juridic intern prevede o cale de atac efectivă care poate soluționa fondul unei plângeri admisibile în conformitate cu Convenția și să ofere o reparație corespunzătoare. Astfel, un aspect important al principiului este acela că mecanismul de protecție instituit de Convenție este subsidiar sistemelor naționale de apărare a drepturilor omului (a se vedea *Ananyev și alții împotriva Rusiei*, nr. 42525/07 și 60800/08, pct. 93, 10 ianuarie 2012 și *Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 177, cu trimiterile suplimentare).

76. Curtea face referire la principiile generale cu privire la epuizarea căilor de atac interne stabilite în cauzele *Vučković și alții împotriva Serbiei* [(excepție preliminară) (MC), nr. 17153/11 și alte 29 cauze, pct. 69-77, 25 martie 2014] și *Gherghina împotriva României* [(MC) (dec.), nr. 42219/07, pct. 83-88, 9 iulie 2015].

77. Curtea dorește să sublinieze, de asemenea, că în principal dispozițiile procedurale naționale stabilesc epuizarea căilor de atac interne. Prin urmare, reclamantii trebuie să respecte normele și procedurile aplicabile de drept intern, fără de care cererea lor este posibil să contravină condiției prevăzute la art. 35 din Convenție. Cu toate acestea, neepuizarea căilor de atac interne nu poate fi imputată reclamantului dacă, în pofida faptului că acesta nu a respectat formele prevăzute de lege, autoritatea competentă a examinat totuși fondul plângerii [a se vedea *Gäfgen împotriva Germaniei* (MC), nr. 22978/05, pct. 143, CEDO 2010]. Ca regulă, este de un formalism nejustificat a impune ca reclamantii să exercite o cale de atac pe care autoritățile interne relevante nu îi obligă să o epuizeze (a se vedea *Vučković și alții*, citată anterior, pct. 76).

78. Curtea reamintește în plus că cerința cuprinsă la art. 35 § 1 cu privire la epuizarea căilor de atac interne este strâns legată de cerința respectării perioadei de 6 luni, din moment ce nu numai că se află corelate în același articol, dar sunt și exprimate într-o singură propoziție a cărei construcție gramaticală implică o astfel de corelație (a se vedea *Gregačević împotriva Croației*, nr. 58331/09, pct. 35, 10 iulie 2012, cu alte trimiteri). Cerința respectării termenului de 6 luni trebuie examinată de Curte din oficiu [a se vedea, printre multe altele, *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), nr. 37685/10 și 22768/12, pct. 138, 20 martie 2018; a se vedea și *Norkin împotriva Rusiei* (dec.), nr. 21056/11, pct. 11, 5 februarie 2013].

79. De regulă, perioada de 6 luni începe de la data pronunțării hotărârii definitive în procesul de epuizare a căilor de atac interne. În cazurile în care nu există nicio cale de atac efectivă pentru reclamant, perioada începe de la data actelor sau a măsurilor denunțate, sau de la data luării la cunoștință despre actul în cauză sau despre efectul său ori despre prejudiciul adus reclamantului (a se vedea *Ananyev și alții împotriva Rusiei*, citată anterior, pct. 72 și cauzele citate în aceasta).

80. Altfel spus, atunci când este clar de la bun început că utilizarea unei căi de atac nu poate fi considerată efectivă pentru plângerile unui reclamant, utilizarea respectivei căi de atac nu poate întrerupe curgerea termenului de 6 luni. În cazul în care, așadar, un reclamant se prevalează de o cale de atac aparent disponibilă și abia ulterior află de existența unor circumstanțe care o fac inefficientă, Curtea consideră că poate fi indicat, în sensul art. 35 § 1 să se considere că termenul de 6 luni a început să curgă la data la care reclamantul a luat sau ar fi trebuit să ia cunoștință de aceste circumstanțe (a se vedea, printre multe altele, *Norkin*, citată anterior, pct. 15-16).

c) Epuizarea căilor de atac și respectarea termenului de 6 luni în cauzele privind condițiile de detenție

81. Problema epuizării sau neepuizării căilor de atac interne se rezolvă, de obicei, prin raportare la data la care cererea a fost depusă la Curte [a se vedea *Baumann împotriva Franței*, nr. 33592/96, pct. 47, CEDO 2001-V (extrase)]. Prin urmare, reclamantii care sunt încă în detenție în circumstanțele de care se plâng, sunt obligați să epuizeze căile de atac preventive disponibile și efective înainte de a-și depune plângerile în fața Curții (a se vedea, de exemplu, *Stella și alții*, citată anterior, pct. 67).

82. Cu toate acestea, în cauzele în care condițiile de detenție nemulțumitoare au încetat deja, folosirea unei căi de atac compensatorii, precum acțiunea civilă în despăgubiri, este în mod normal o cale de atac efectivă în sensul art. 35 din Convenție [a se vedea, între multe altele, *Lominski împotriva Poloniei* nr. 33502/09 (dec.), pct. 70-73 12 octombrie 2010 și *Wersel împotriva Poloniei* nr. 30358/04, pct. 33-36, 13 septembrie 2011; a se vedea, de asemenea, *Nikitin și alții împotriva Estoniei*, nr. 23226/16 și alte 6 cereri, pct. 129, 29 ianuarie 2019]. În consecință, Curtea a hotărât că atunci când un reclamant fusese deja pus în libertate la data la care a introdus cererea în fața sa, o cale de atac de natură pur compensatorie putea, în principiu, să fi fost efectivă și putea să-i fi oferit o reparație corectă pentru presupusa încălcare a art. 3 [a se vedea, de exemplu, *Bizjak împotriva Sloveniei* (dec.), nr. 25516/12, pct. 28, 8 iulie 2014; *Chatzivasiliadis împotriva Greciei* (dec.), nr. 51618/12, pct. 30, 26 noiembrie 2013; *Singh și alții împotriva Greciei*, nr. 60041/13, pct. 33-34, 19 ianuarie 2017 și *Igbo și alții împotriva Greciei*, nr. 60042/13, pct. 28, 9 februarie 2017, cu referințe suplimentare).

83. Totuși, Curtea observă că, în cauzele citate la punctul anterior, nu a constatat că exista o cale de atac preventivă care să ofere o cale efectivă pe care reclamanții să fi putut și să fi trebuit să o folosească pe durata detenției (a se vedea, de exemplu, *Singh și alții*, citată anterior, pct. 35-37). Dimpotrivă, pentru țările în care Curtea a constatat că exista o cale de atac preventivă efectivă, Curtea a considerat caracterul efectiv al căii de atac compensatorii în asociere cu folosirea unei căi de atac preventive efective (a se vedea mai jos pct. 95, privind Croația și, în special, supra, pct. 74, cu privire la alte țări). Rezultă că există o diferență importantă între cauzele citate anterior (a se vedea pct. 82) și cauze precum cea de față, în care sistemul intern oferă o cale de atac preventivă efectivă.

84. În acest context, trebuie subliniat că Curtea nu a considerat folosirea acțiunii civile în despăgubiri ca fiind o alternativă la utilizarea corespunzătoare a căii de atac preventive (a se vedea *Stella și alții*, citată anterior, pct. 67), așa cum a sugerat reclamantul, indiferent de faptul că respectivele căi de atac pot fi, per ansamblu, exercitate prin intermediul a două proceduri judiciare separate (a se vedea *Peša împotriva Croației*, nr. 40523/08, pct. 81, 8 aprilie 2010).

85. Mai mult, în jurisprudența sa Curtea nu a considerat nerezonabilă cerința ca un deținut să recurgă la calea de atac preventivă disponibilă și efectivă ca o condiție pentru folosirea de către acesta a căii de atac compensatorii, cu scopul de a obține despăgubiri pentru condițiile de detenție necorespunzătoare din trecut (a se vedea supra, pct. 74). Într-adevăr, calea de atac preventivă efectivă este de natură a avea un impact imediat asupra condițiilor de detenție necorespunzătoare a unui reclamant, în vreme ce calea de atac compensatorie poate numai să ofere o reparație pentru consecințele condițiilor de detenție pretins necorespunzătoare.

86. Astfel cum Curtea a explicat deja, din punctul de vedere al obligației Statului în temeiul art. 13, perspectiva reparației viitoare nu poate legitima suferința deosebit de gravă prin încălcarea art. 3 și slăbi în mod inacceptabil obligația juridică a Statului de a aduce standardele de detenție în concordanță cu cerințele Convenției (a se vedea *Varga și alții*, citată anterior, pct. 49). Astfel, dată fiind strânsa înrudire dintre art. 13 și art. 35 § 1 din Convenție, ar fi nerezonabil să se accepte ca, odată ce o cale de atac preventivă fusese stabilită din perspectiva art. 13 – cale de atac despre care Curtea a constatat că este cea mai potrivită pentru a soluționa plângerile privind condițiile de detenție necorespunzătoare –, reclamantul să fie scutit de obligația de a recurge la respectiva cale de atac înainte de a sesiza Curtea cu cererea sa (a se vedea supra, pct. 74).

87. Prin urmare, în mod normal, înainte de a înainta Curții cererile cu privire la condițiile de detenție, reclamanții trebuie mai întâi să folosească în mod adecvat respectivele căi de atac preventive efective și ulterior, după caz, calea de atac compensatorie relevantă.

88. Totuși, Curtea acceptă că pot exista cazuri în care folosirea unei căi de atac de altfel preventive efective ar fi inutilă având în vedere durata scurtă a șederii unui reclamant în condiții neadecvate de detenție și, prin urmare, singura opțiune viabilă ar fi calea de atac compensatorie care dă posibilitatea de a obține o despăgubire pentru plasarea în trecut în astfel de condiții. Această perioadă poate depinde de mulți factori legați de modul de operare a sistemului intern al căilor de atac (a se vedea supra, pct. 73-74) și de natura pretensei inadecvări a condițiilor de detenție a reclamantului (a se vedea, de exemplu, *Muršić*, citată anterior, pct. 149-150 și *Gaspari împotriva Armeniei*, nr. 44769/08, pct. 56-58, 20 septembrie 2018, ambele privind o perioadă de aproximativ 30 de zile; a se vedea și supra, pct. 74).

89. În orice caz, în scopul securității juridice și pentru nevoia de a facilita stabilirea faptelor dintr-o cauză evitând situația în care trecerea timpului ar face problematică orice examinare echitabilă a problemelor ridicate, utilizarea căii de atac compensatorii nu poate fi nelimitată în timp. Făcând o comparație cu perioada în care supravegherea de către Curte nu ar mai fi posibilă [a se vedea *Sabri Güneş împotriva Turciei* (MC), nr. 27396/06, pct. 39-42, 29 iunie 2012, cu trimiterile suplimentare) și observând aranjamentele interne relevante despre care Curtea a constatat că sunt potrivite (a se vedea supra, pct. 73-74), Curtea consideră că în acest context calea de atac compensatorie ar trebui folosită în mod normal în termen de 6 luni după ce condițiile de detenție pretins necorespunzătoare nu mai există.

90. Aceasta, desigur, fără a aduce atingere posibilității ca dreptul intern relevant să prevadă diferite modalități de utilizare a căilor de atac sau un termen legal mai lung pentru folosirea căii de atac compensatorii, caz în care folosirea respectivei căi de atac este decisă de aranjamentele și de termenele interne relevante (a se vedea, de exemplu, *Nikitin și alții*, citată anterior, pct. 135-144; a se vedea și supra, pct. 77).

91. Curtea dorește să reamintească faptul că este posibil ca o cale de atac altfel efectivă – preventivă și/sau compensatorie – să opereze în mod necorespunzător în circumstanțele unei anumite cauze (a se vedea, de exemplu, *Lonić împotriva Croației*, nr. 8067/12, pct. 63, 4 decembrie 2014). În asemenea cazuri, reclamantii trebuie să respecte cerințele jurisprudenței Curții menționate anterior cu privire la respectarea termenului de 6 luni în temeiul art. 35 § 1 din Convenție (a se vedea supra, pct. 79-80).

92. Mai mult, în acest scop Curtea subliniază că, în contextul condițiilor de detenție, se aplică norme speciale privind calcularea termenului de 6 luni în cauzele în care reclamantul fusese deținut în diferite regimuri și/sau unități penitenciare. În această privință, Curtea a hotărât ca o perioadă din detenția reclamantului să fie considerată o „situație continuă” atâta vreme cât detenția fusese efectuată în același tip de unitate penitenciară în condiții în esență similare. Scurtele perioade de absență în care reclamantul era scos din penitenciar pentru audieri sau alte acte procedurale nu ar avea incidență asupra naturii continue a detenției. Cu toate acestea, punerea în libertate sau

transferul reclamantului la un alt tip de regim de detenție, atât în interiorul cât și în afara penitenciarului, ar fi pus capăt „situației continue”. Plângerea privind condițiile de detenție trebuie depusă în termen de 6 luni de la încetarea situației denunțate sau, dacă exista o cale de atac internă efectivă de epuizat, de la data pronunțării hotărârii definitive în procedura de epuizare a căilor de atac interne (a se vedea *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 78).

2. Aplicarea jurisprudenței susmenționate în prezenta cauză

a) Observații preliminare

93. Curtea observă că sistemul juridic croat prevede ambele căi de atac, preventivă și compensatorie. Calea de atac preventivă se exercită adresând o cerere administrației penitenciarului și/sau direct judecătorului de supraveghere a privării de libertate, în timp ce calea de atac compensatorie este legată de posibilitatea de a obține o despăgubire pentru prejudiciu în fața instanțelor civile competente. În orice caz, în eventualitatea unei soluționări nefavorabile în cazul folosirii căii de atac preventive și/sau compensatorii, reclamantul poate depune cererea în fața Curții Constituționale.

94. În special, cu referire la calea de atac preventivă privind condițiile de detenție din Croația, în cauza *Muršić împotriva Croației* [(MC), nr. 7334/13, pct. 71, 20 octombrie 2016], Curtea a constatat următoarele:

„Curtea a statuat că o plângere depusă la autoritatea judiciară competentă sau la administrația penitenciară este o cale de atac efectivă, dat fiind că poate duce la mutarea reclamantului din condițiile necorespunzătoare de detenție. În plus, în eventualitatea unei soluționări nefavorabile, reclamantul poate continua plângerile în fața Curții Constituționale [a se vedea *Štitić împotriva Croației* (dec.), nr. 29660/03, 9 noiembrie 2006 și *Dolenec împotriva Croației*, nr. 25282/06, pct. 113, 26 noiembrie 2009], care are, de asemenea, competența de a dispune punerea în libertate sau mutarea sa din condițiile necorespunzătoare de detenție (a se vedea, *inter alia*, *Peša împotriva Croației*, nr. 40523/08, pct. 80, 8 aprilie 2010). În consecință, în scopul de a îndeplini cerința de epuizare a căilor de atac interne și în conformitate cu principiul subsidiarității, reclamantii trebuie ca înainte de a depune cererile în fața Curții să dea Curții Constituționale croate posibilitatea de a le remedia situația și de a aborda problemele pe care aceștia doresc să le aducă în fața Curții [a se vedea *Bučkal împotriva Croației* (dec.), nr. 29597/10, pct. 20, 3 aprilie 2012 și *Longin împotriva Croației*, nr. 49268/10, pct. 36, 6 noiembrie 2012).”

95. Cu privire la calea de atac compensatorie în scopul acordării de despăgubiri pentru timpul în care reclamantul a fost deținut în condițiile de detenție necorespunzătoare, Curtea a hotărât că această cale de atac nu era în sine efectivă în raport cu plângerile deținuților privind condițiile nefavorabile din penitenciare. Curtea a subliniat că numai în asociere cu o utilizare efectivă a căii de atac preventive susmenționate, ducând la recunoașterea încălcării drepturilor reclamantului și la mutarea sa din condițiile de detenție necorespunzătoare, pot procedurile civile să respecte cerințele privind caracterul efectiv [a se vedea, de exemplu, *Štitić împotriva Croației* (dec.), nr. 29660/03, 9 noiembrie 2006; *Novak împotriva Croației*, nr. 8883/04, § 34,

14 iunie 2007; *Peša*, citată anterior, pct. 81; *Miljak împotriva Croației* (dec.), nr. 66942/09, pct. 33, 7 februarie 2012 și *Longin împotriva Croației*, nr. 49268/10, pct. 44, 6 noiembrie 2012].

96. În lumina principiilor menționate anterior, Curtea a insistat întotdeauna asupra necesității ca reclamanții să recurgă cu diligență la calea de atac preventivă în fața administrației penitenciarului și/sau direct la judecătorul de supraveghere a privării de libertate și, în eventualitatea unei soluționări nefavorabile, să depună o plângere constituțională în fața Curții Constituționale. În cazurile în care reclamanții nu au respectat această cerință, Curtea a declarat cererile lor inadmisibile pentru neepuizarea căilor de atac interne [a se vedea, de exemplu, *Šimunovski împotriva Croației* (dec.), nr. 42550/08, 21 iunie 2011; *Šebalj împotriva Croației*, nr. 4429/09, § 177, 28 iunie 2011; *Miljak*, citată anterior, pct. 36-39; *Bučkal împotriva Croației* (dec.), nr. 29597/10, pct. 21, 3 aprilie 2012 și *Golubar împotriva Croației*, nr. 21951/15, pct. 30-32, 2 mai 2017].

97. În acest scop, ar trebui observat și faptul că în acord cu practicile relevante ale autorităților naționale, inclusiv cele ale Curții Constituționale, odată ce calea de atac preventivă este pusă în mișcare prin depunerea mai întâi a plângerii în fața administrației penitenciarului și/sau direct în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate, nici mutarea din condițiile de detenție necorespunzătoare și nici punerea în libertate nu previne examinarea și constatarea încălcării art. 3 [(a se vedea supra, pct. 48; a se vedea și *Miljak*, citată anterior, pct. 10, 14 și 31-34).

98. Cu privire la practica Curții Constituționale în legătură cu folosirea căii de atac compensatorii, Curtea observă că recent Curtea Constituțională a hotărât că recurenții nu au obligația de a folosi calea de atac preventivă în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate pentru a li se permite oficial să introducă o acțiune civilă în despăgubiri în fața instanțelor civile, fapt care le mai permite și, dacă este necesar, să depună plângerile în fața Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 51). Totuși, se pare că Curtea Constituțională abordează în două moduri cauzele în care recurenții au depus plângeri constituționale după ce au fost respinse acțiunile lor civile în despăgubiri cu privire la condițiile de detenție necorespunzătoare. Pe de o parte, în multe asemenea cauze Curtea Constituțională s-a limitat la examinarea evaluării procedurale a obligației instanțelor civile de a elucida circumstanțele condițiilor de detenție ale unui fost deținut. Pe de altă parte, în multe alte cauze Curtea Constituțională însăși a examinat (ne)adecvarea condițiilor de detenție și nu numai aspectul procedural al plângerilor (a se vedea supra, pct. 53-54).

99. Curtea reiterează și constatarea că principiile susmenționate cu privire la căile de atac efective sunt aplicabile plângerilor în temeiul art. 8 din Convenție privind condițiile și regimul detenției unui reclamant [a se vedea *C. și D. împotriva Croației* (dec.), nr. 43317/07, 14 octombrie 2010; *Srbić*

împotriva Croației (dec.), nr. 4464/09, 21 iunie 2011; *Šimunovski*, citată anterior și *Longin*, citată anterior, pct. 68-70].

100. În lumina jurisprudenței susmenționate, în prezenta cauză Curtea trebuie să stabilească dacă reclamantul a recurs corespunzător la căile de atac interne și în consecință a respectat termenul de șase luni conform cerinței din jurisprudența Curții (a se compara cu *Norkin*, citată anterior, pct. 16).

101. Totuși, înainte de a trece la această analiză, Curtea trebuie să examineze mai întâi argumentele reclamantului despre lipsa caracterului efectiv al căilor de atac preventive și compensatorii relevante din Croația în privința acuzațiilor de condiții de detenție necorespunzătoare.

b) Caracterul efectiv al căilor de atac din Croația în privința acuzațiilor de condiții de detenție necorespunzătoare

102. Curtea constată de la bun început că nimic din argumentele reclamantului nu pune în discuție caracterul efectiv general al căii de atac preventive din Croația în privința acuzațiilor de condiții de detenție necorespunzătoare (a se vedea supra, pct. 94).

103. În acest scop, trebuie subliniat că Curtea nu a considerat niciodată condițiile de detenție din Croația ca punând în lumină o problemă structurală din perspectiva art. 3 din Convenție (a se vedea *Muršić*, citată anterior, pct. 142, cu referințe suplimentare), făcând inutilă folosirea căilor de atac preventive disponibile (a se vedea *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 111 și *Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 210, cu trimiterile suplimentare). Într-adevăr, datele existente arată că folosirea căii de atac reprezentate de cererea depusă în fața judecătorului de supraveghere a privării de libertate, urmată de plângerea constituțională la Curtea Constituțională, era de natură să ofere o soluționare adecvată plângerilor în care se invocau condiții de detenție necorespunzătoare [a se vedea, de exemplu, *Štitić împotriva Croației* (dec.), nr. 9660/03, 9 noiembrie 2006; *Novak*, citată anterior, pct. 34 și *Bučkal*, citată anterior, pct. 26-27 și, dimpotrivă, *Ananyev și alții*, citată anterior, pct. 110]. Aceasta se aplică și condițiilor de detenție din Penitenciarul Zagreb (a se vedea *Peša*, citată anterior, pct. 80). Prin urmare, cu privire la Penitenciarul Zagreb, Curtea a subliniat că, indiferent de problema supraaglomerării existente în acel penitenciar la momentul faptelor, existau măsuri individuale disponibile în temeiul legislației naționale și, astfel, căile de atac disponibile trebuiau epuizate (a se vedea *Šebalj*, citată anterior, pct. 176).

104. Cu privire la argumentele reclamantului despre lipsa caracterului efectiv al plângerii constituționale în contextul folosirii căii de atac preventive, Curtea observă că, pentru motivele menționate mai sus și având în vedere practica Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 44-54), nu există motive pentru a pune la îndoială caracterul disponibil și efectiv al respectivei căi de atac. Într-adevăr, Curtea dorește să reitereze, așa cum a procedat în multe alte contexte, că înainte de a depune plângeri împotriva Croației în fața sa, în scopul respectării principiului subsidiarității, reclamantii

trebuie în principiu să dea Curții Constituționale croate, cea mai înaltă instanță din Croația, posibilitatea de a le remedia situația (a se vedea *Pavlović și alții împotriva Croației*, nr. 13274/11, pct. 32, 2 aprilie 2015).

105. Cu privire la caracterul efectiv al căii de atac compensatorii, Curtea observă că ordinea juridică internă permite posibilitatea obținerii de despăgubiri pentru durere fizică și suferință psihică, ca și pentru încălcarea drepturilor referitoare la personalitate (a se vedea supra, pct. 43). În conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale, condițiile de detenție necorespunzătoare reprezintă, în special, o vătămare a demnității care, în sine, îndreptățește reclamantul la despăgubiri pentru prejudiciul moral (a se vedea supra, pct. 44), ceea ce este în acord cu jurisprudența Curții (a se vedea *Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 190). Într-adevăr, practica Curții Constituționale arată că aceasta a anulat o decizie a instanțelor inferioare constatând contrariul (a se vedea supra, pct. 44).

106. De asemenea, rezultă din jurisprudența Curții Constituționale că instanțele civile au sarcina de a desfășura o examinare amănunțită a plângerilor privind condițiile de detenție necorespunzătoare luând în considerare sensul extins și fondul acestor plângeri (ibid.). Mai mult, ar trebui observat și faptul că, în jurisprudența sa recentă, Curtea Constituțională a interpretat conceptul de obligație procedurală ca impunând instanțelor civile să elucideze toate circumstanțele condițiilor de detenție a unui reclamant pentru a evalua dacă aceste condiții respectau standardele stabilite în jurisprudența Curții (a se vedea supra, pct. 52). Astfel, indiferent de abordarea Curții Constituționale în astfel de cauze în termenii accentului pus pe aspectele de fond sau procedurale ale plângerilor (a se vedea supra, pct. 53-54 și 98), rămâne faptul că Curtea Constituțională exercită un control suplimentar asupra cauzei în legătură cu constatările instanțelor civile, luând ca reper pentru aprecierea sa jurisprudența Curții în cauza *Muršić* (a se vedea supra, pct. 52).

107. Cu privire la susținerile reclamantului potrivit cărora acordarea de cheltuieli de judecată în procedurile îndreptate împotriva reclamanților care cad în pretenții lipsește calea de atac compensatorie de caracter eficient, Curtea constată că este important să reitereze că regula „partea care pierde procesul, are obligația de plată a cheltuielilor de judecată” urmărește scopul legitim de a asigura buna administrare a justiției și de a proteja drepturile celorlalte persoane prin descurajarea proceselor nefondate și a costurilor excesive (a se vedea, de exemplu, *Klauz împotriva Croației*, nr. 28963/10, pct. 84, 18 iulie 2013). Același lucru este valabil, în principiu, în cauze privind solicitarea de despăgubiri pentru condițiile de detenție precare (a se vedea *Atanasov și Apostolov*, citată anterior, pct. 60).

108. Prin urmare, Curtea nu consideră că drept consecință a obligării reclamanților care cad în pretenții la suportarea cheltuielilor de judecată ale procedurilor, calea de atac compensatorie este lipsită de caracter eficient. Acestea fiind spuse, Curtea dorește să reitereze că acordarea de cheltuieli de

judecată nu trebuie să impună o sarcină excesivă reclamantului (a se vedea *Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 184), ceea ce reprezintă un aspect care trebuie stabilit în circumstanțele unei cauze date.

109. Curtea constată, de asemenea, că reclamantul contestă caracterul efectiv al căii de atac preventive pe motiv că procedura preliminară a soluționării pe cale amiabilă cu Parchetul este o precondiție pentru a introduce o acțiune civilă în despăgubiri împotriva statului. Cu toate acestea, Curtea observă că a acceptat deja că obligația reclamanților de a institui o astfel de procedură preliminară nu reprezintă în sine o restrângere nemotivată și nejustificată a accesului la instanță (a se vedea *Momčilović împotriva Croației*, nr. 11239/11, pct. 45-46 și 52-54, 26 martie 2015). Astfel, nu se poate afirma că aceasta face inefficientă folosirea căii de atac compensatorii în fața instanțelor civile (a se compara *Nikitin și alții*, citată anterior, pct. 122-123).

110. În cele din urmă, în ceea ce privește susținerile reclamantului potrivit cărora calea de atac compensatorie nu oferea nicio perspectivă de reparație, Curtea reiterează că deși art. 13 impune ca o cale de atac să fie efectivă în practică, ca și în drept, acest caracter efectiv nu depinde de certitudinea soluționării favorabilă pentru persoana în cauză (a se vedea *Neshkov și alții*, citată anterior, pct. 180). În acest scop, Curtea observă că în conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale, instanțele civile au obligația să urmeze standardele relevante din jurisprudența Curții și că, atunci când acest lucru nu s-a întâmplat, Curtea Constituțională a anulat hotărârile instanțelor inferioare (a se vedea supra, pct. 44). Astfel, având în vedere constatările sale de mai sus și, în special, jurisprudența Curții Constituționale, Curtea constată că argumentele reclamantului nu sunt întemeiate.

111. Având în vedere considerațiile menționate anterior, Curtea confirmă jurisprudența sa cu privire la existența căilor de atac preventive și compensatorii în Croația în privința acuzațiilor de condiții de detenție necorespunzătoare (a se vedea supra, pct. 93-99).

c) Dacă reclamantul a epuizat corespunzător la căile de atac interne și a respectat termenul de șase luni

112. La început, ar trebui observat faptul că reclamantul a executat pedeapsa cu închisoarea în două unități penitenciare: mai întâi a petrecut aproximativ 27 de zile în Penitenciarul Zagreb în perioada dintre 12 mai și 8 iunie 2011, când a fost transferat la Penitenciarul de stat Glina, unde a rămas până la punerea sa în libertate la 28 septembrie 2012 (a se vedea supra, pct. 7). Condițiile de detenție din aceste două penitenciare erau diferite în ceea ce privește regimul penitenciar și condițiile de detenție.

113. Mai mult, în Penitenciarul de stat Glina condițiile detenției reclamantului au fost în mod substanțial diferite de-a lungul privării de libertate. În special, în cazul său se pot deosebi următoarele perioade și regimuri de detenție în respectul penitenciar: șederea sa în partea veche a

clădirii (între 8 iunie și 1 august 2011) și în partea nouă a clădirii, unde a fost plasat în două perioade separate și neconsecutive (între 1 august și 20 septembrie 2011 și între 19 decembrie 2011 și 19 septembrie 2012); șederea în celula cu regim special (între 20 septembrie și 19 decembrie 2011) și șederea pe durata ultimei părți a executării pedepsei sale în respectivel penitenciar (între 19 și 28 septembrie 2012).

114. În conformitate cu jurisprudența Curții, acest lucru ar fi implicat, în general, ca reclamantul să depună în fața Curții orice plângere posibilă pe care ar fi putut să o aibă privind condițiile detenției sale în termen de 6 luni de la data pronunțării hotărârii definitive în procedura de epuizare a căilor de atac interne și, dacă aceste căi de atac nu operau corespunzător în circumstanțele speciale ale cauzei, în termen de 6 luni de la mutarea acestuia din condițiile deosebit de nefavorabile de detenție sau ale regimului detenției.

115. Prin urmare, reclamantul era obligat, în mod normal, să recurgă la calea de atac preventivă, și anume să se plângă administrației penitenciarului și/sau direct judecătorului de supraveghere a privării de libertate și, în eventualitatea unei soluționări nefavorabile, să depună plângerile mai întâi în fața Curții Constituționale și ulterior, dacă era necesar, în fața Curții în termen de 6 luni de la comunicarea deciziei Curții Constituționale. Pe de altă parte, dacă recurgerea la calea de atac preventivă a avut câștig de cauză, reclamantul ar fi trebuit să utilizeze calea de atac compensatorie prin introducerea unei acțiuni civile în despăgubiri și ulterior, în eventualitatea că nu era satisfăcut de soluția pronunțată, prin depunerea plângerii în respectiva privință în fața Curții Constituționale și după aceea, dacă era necesar, în fața Curții în termen de 6 luni de la comunicarea deciziei Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 93-97).

116. În ceea ce privește condițiile detenției sale în Penitenciarul Zagreb, reclamantul nu s-a prevalat de calea de atac preventivă în fața administrației penitenciarului și/sau a judecătorului de supraveghere a privării de libertate (a se vedea supra, pct. 10). În ceea ce privește condițiile detenției sale din Penitenciarul de stat Glina în perioada relevantă, reclamantul utilizase respectiva cale de atac, dar, după ce plângerile sale au fost respinse, nu a depus o plângere constituțională în fața Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 23-27), care este pasul următor obligatoriu în procedura de epuizare a căii de atac preventive privind condițiile de detenție din Croația (a se vedea supra, pct. 94 și 104).

117. Totuși, după liberarea sa condiționată din Penitenciarul de stat Glina, reclamantul a inițiat procedurile civile cerând despăgubiri pentru pretensele condiții de detenție necorespunzătoare din Penitenciarul Zagreb și din Penitenciarul de stat Glina (a se vedea supra, pct. 7 și 28). În urma soluționării nefavorabile a respectivelor proceduri a depus o plângere constituțională și Curtea Constituțională a examinat pe fond și a respins plângerile acestuia privind condițiile necorespunzătoare de detenție pentru întreaga perioadă a detenției sale în Penitenciarul Zagreb și în Penitenciarul de stat Glina (a se

vedea supra, pct. 36-37). După respingerea plângerii constituționale, reclamantul a depus o cerere la Curte în termen de 6 luni de la comunicarea deciziei Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 37).

118. În aceste circumstanțe, se poate ridica problema privind epuizarea corespunzătoare de către reclamant a căilor de atac interne relevante (preventivă și compensatorie) pentru anumite perioade ale detenției sale, astfel cum este necesar potrivit jurisprudenței Curții și, în consecință, cu privire la respectarea termenului de 6 luni pentru depunerea plângerilor în fața Curții. Totuși, ar trebui observat că, fiind cea mai înaltă instanță din țară, Curtea Constituțională a examinat pe fond plângerile reclamantului privind condițiile de detenție necorespunzătoare pentru întreaga perioadă a privării sale de libertate în Penitenciarul Zagreb și în Penitenciarul de stat Glina, iar reclamantul a depus în mod adecvat cererea la Curte după ce a obținut respectiva decizie a Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 36-37). Astfel, Curtea consideră că, așa cum se prezintă în acest moment jurisprudența Curții Constituționale, plângerile reclamantului nu pot fi respinse pe motivele neepuizării căilor de atac interne și/sau nerespectării termenului de 6 luni [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) împotriva Elveției* (nr. 2) (MC), nr. 32772/02, pct. 43-45, CEDO 2009 și cauzele citate în aceasta; a se vedea și supra, pct. 77].

d) Concluzii

119. Având în vedere considerațiile de mai sus, reiterând că nimic din argumentele reclamantului nu pune în discuție caracterul efectiv general al căilor de atac din Croația în privința acuzațiilor de condiții de detenție necorespunzătoare, Curtea constată că cererea reclamantului întemeiată pe art. 13 este în mod vădit nefondată și trebuie respinsă în temeiul art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție (a se vedea supra, pct. 102-111).

120. Curtea constată, de asemenea, că obiecția preliminară a Guvernului cu privire la neepuizarea căilor de atac interne trebuie respinsă (a se vedea supra, pct. 118).

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

121. Reclamantul s-a plâns de condițiile de detenție necorespunzătoare din Penitenciarul Zagreb și din Penitenciarul de stat Glina. Acesta a invocat art. 3 din Convenție, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Argumentele părților

1. Reclamantul

122. În ceea ce privește șederea sa în Penitenciarul Zagreb, reclamantul a susținut că fusese plasat într-o cameră supraaglomerată unde a avut în permanență o suprafață de doar aproximativ 2,97 m², care, în opinia sa, nu putea constitui o limitare redusă a cerinței spațiului personal de 3 m² stabilite în jurisprudența Curții. În plus, toaletele din cameră nu erau pe deplin separate de zona de locuit în care a fost cazat, astfel că mirosul se răspândea și, din cauza inexistenței unei zone de luat masa, i se servise hrana în asemenea condiții. De asemenea, nu existase spațiu suficient pentru a se mișca în jurul camerei și fusese închis în cameră timp de 22 de ore pe zi. În zilele ploioase chiar și această posibilitate fusese limitată. Nu erau oferite nici alte activități recreative sau profesionale.

123. Cu privire la Penitenciarul de stat Glina, reclamantul a susținut că informațiile oferite Curții în ceea ce privește spațiul personal pe care îl avea la dispoziție în Penitenciarul de stat Glina nu corespundeau informațiilor date de Parchet atunci când argumenta cauza la nivel intern. Potrivit reclamantului, în celula în care fusese plasat inițial a avut 4,11 m². Ulterior, a petrecut o perioadă separat de alți deținuți și atunci a petrecut aproximativ 9 luni având la dispoziție 3,1 m². În sfârșit, în ultima perioadă a șederii sale la Penitenciarul de stat Glina a avut o suprafață de doar 2,1 m² de spațiu personal. Mai mult, nu a primit tratamentul stomatologic adecvat, care fusese amânat și fusese necorespunzător. De asemenea, nu primise suficiente articole de toaletă și instalațiile sanitare fuseseră necorespunzătoare. În plus, zona pentru mișcare în aer liber era mică și necorespunzătoare. Reclamantul a susținut și că nu fusese protejat de hărțuirea din partea altor deținuți și fusese plasat în izolare timp de trei luni, în care a fost închis în cameră timp de 23 de ore pe zi. În plus, pe perioada izolării, nu avusese dreptul să primească vizite sau să efectueze apeluri telefonice ori să se uite la televizor.

2. Guvernul

124. În legătură cu detenția reclamantului în Penitenciarul Zagreb, Guvernul a susținut că aceasta a durat o perioadă foarte scurtă și că a avut un caracter temporar, numai pentru a stabili următoarea unitate penitenciară în care urma să fie transferat reclamantul. Acest caracter temporar al privării de libertate în Penitenciarul Zagreb era cunoscut reclamantului și, prin urmare, nu putea să susțină că fusese de natură să îi producă vreo suferință.

125. Cu privire la Penitenciarul de stat Glina, Guvernul a susținut că era unitatea penitenciară din Croația cea mai bine întreținută. În 2011 o aripă nou construită a penitenciarului fusese deschisă iar reclamantul își executase aici pedeapsa cu închisoare, având la dispoziție spații, toalete, mobilier și alte dotări complet noi. Pe durata întregii sale șederi în Penitenciarul de stat Glina,

a avut o suprafață de peste 3 m² de spațiu personal. Singura perioadă în care a avut mai puțin de 3 m² a fost în ultimele 8 zile ale privării sale de libertate în respectivul penitenciar. Totuși, și-a petrecut acea perioadă într-o celulă specială pentru deținuții care se pregăteau pentru punerea în libertate. Respectiva celulă nu era niciodată închisă, astfel încât deținuții erau liberi să iasă din celulă oricând în timpul nopții și al zilei. În plus, celula era dotată și mobilată corespunzător. Guvernul a subliniat totodată că pe durata șederii reclamantului în Penitenciarul de stat Glina, acesta avusese suficientă libertate de mișcare și îi fuseseră asigurate activități adecvate în afara celei. Cu privire la perioada separării reclamantului de celelalte persoane private de libertate, Guvernul a subliniat că aceasta fusese rezultatul cererii reclamantului care se temea de pretinsele acte de violență din partea a doi alți deținuți. În ultimul rând, Guvernul a indicat faptul că reclamantului i se acordase tratament medical corespunzător. În special, acesta consultase mai întâi un stomatolog după patru luni de la sosirea sa la Penitenciarul de stat Glina și, în total, fusese la stomatolog de 9 ori într-o perioadă de puțin peste un an.

B. Motivarea Curții

1. Cu privire la admisibilitate

126. Curtea constată că capetele de cerere ale reclamantului nu sunt în mod vădit nefondate în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. De asemenea, constată că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate (a se vedea supra, pct. 120). Prin urmare, trebuie să fie declarate admisibile.

2. Cu privire la fond

a) Detenția reclamantului în Penitenciarul Zagreb

127. Principiile generale cu privire la condițiile de detenție sunt formulate în *Muršić* (citată anterior, pct. 136-140).

128. În ceea ce privește condițiile de detenție din Penitenciarul Zagreb, Curtea a constatat încălcarea art. 3 în cauza *Longin* (citată anterior) pe motivele următoare:

„60. În legătură cu considerațiile de mai sus, Curtea observă mai întâi că reclamantul era încarcerat într-o cameră supraaglomerată timp de 22 de ore pe zi. Existau cel puțin cinci paturi în fiecare cameră, împreună cu o masă și scaune care nu lăsau prea mult spațiu de mișcare în jurul lor. Mai mult, instalațiile sanitare din camerele de detenție nu erau pe deplin separate de zona de locuit în care erau cazați deținuții. Părțile nu contestă faptul că Penitenciarul Zagreb nu avea un spațiu pentru servirea mesei și că hrana pentru toți deținuții era servită în camere. Totodată, Guvernul nu a contestat faptul că masa se afla la numai un metru distanță de toaletele deschise, ceea ce de la început provoacă o serioasă îngrijorare cu privire la igiena și la condițiile sanitare din celule, având în vedere, în plus, că reclamantul era închis în asemenea condiții timp de 22 de ore pe zi.

61. În aceste circumstanțe, efectul cumulat al detenției reclamantului trebuie să-i fi provocat reclamantului sentimente de angoasă și de inferioritate capabile să-l umilească și să-l înjosească (a se vedea *Aleksandr Makarov împotriva Rusiei*, nr. 15217/07, pct. 94-98, 12 martie 2009). Prin urmare, în special având în vedere faptul că aceste limitări nu fuseseră compensate prin libertate de mișcare pe timpul zilei, Curtea consideră că respectivele condiții ale detenției reclamantului au constituit tratamente degradante incompatibile cu cerințele art. 3 din Convenție.”

129. Curtea observă că reclamantul a fost plasat în Penitenciarul Zagreb în 2011, în aproximativ aceeași perioadă ca cea examinată în cauza *Longin*. Mai mult, aceleași condiții de detenție din cauza *Longin* se regăsesc și în cauza reclamantului. În plus, va rezulta din observațiile părților că, uneori, reclamantul abia avea o suprafață de 3 m² de spațiu personal și alteori chiar mai puțin (a se vedea supra, pct. 8-9). Mai mult, ar trebui observat și faptul că îngrijorări cu privire la condițiile de detenție din Penitenciarul Zagreb fuseseră exprimate de Curtea Constituțională (a se vedea supra, pct. 45), de Ombudsman (a se vedea supra, pct. 56) și de CPT (a se vedea supra, pct. 59).

130. În aceste circumstanțe, indiferent de relativ scurta durată a șederii reclamantului în Penitenciarul Zagreb, Curtea constată că respectivele condiții de detenție a reclamantului au constituit tratamente degradante incompatibile cu cerințele art. 3 din Convenție.

131. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Convenție.

b) Detenția reclamantului în Penitenciarul de stat Glina

i. Condițiile materiale de detenție

132. Așa cum s-a observat deja, în Penitenciarul de stat Glina condițiile de detenție ale reclamantului au fost în mod substanțial diferite pe durata șederii sale în diferite celule și regimuri penitenciare. Deși informațiile privitoare la spațiul personal de care dispunea reclamantul sunt neconcludente pentru că sunt prezentate în mod inconsecvent în diferitele surse aflate la dispoziția Curții (a se vedea supra, pct. 12, 22 și 31), și cu toate că argumentele reclamantului sunt luate ca un punct de plecare pentru motivarea Curții, înseamnă că în cea mai mare parte a șederii sale la Penitenciarul de stat Glina a avut între 3,1 și 4,11 m² și ulterior mai puțin de 3 m² în ultimele 10 zile ale detenției sale (a se vedea supra, pct. 123).

133. Astfel, pentru cea mai mare parte a șederii reclamantului în Penitenciarul de stat Glina, factorul spațiu, deși un factor cu greutate pentru motivarea Curții, trebuie coroborat cu alte aspecte ale condițiilor fizice necorespunzătoare de detenție pentru a constitui o încălcare a art. 3 (a se vedea *Muršić*, citată anterior, pct. 139).

134. În acest scop, Curtea observă că reclamantul nu a contestat faptul că, în afara perioadei separării sale de ceilalți deținuți (care va fi abordată separat mai departe), pe perioada șederii sale la Penitenciarul de stat Glina îi era permis să iasă în exteriorul celulei în principiu de-a lungul zilei, cu excepția unei scurte perioade (o oră) în care celulele din partea nouă a clădirii erau

încuiate (a se vedea supra, pct. 12). În plus, informațiile aflate la dispoziția Curții arată că în mod regulat i se ofereau reclamantului obiecte de toaletă; că i s-a permis să primească pachete din afara penitenciarului; că hrana era sub supraveghere constantă, regulată și diversă și că reclamantul era implicat în activități în afara celulei (a se vedea supra, pct. 18 și 23).

135. Ar trebui observat și faptul că, în timpul vizitei sale din 2012, CPT a observat că nu exista problema supraaglomerării în Penitenciarul de stat Glina și că, în special în partea nou construită a penitenciarului, condițiile de detenție erau satisfăcătoare, în ansamblu (a se vedea supra, pct. 59). De asemenea, rapoartele anuale relevante ale Ombudsmanului nu se refereau la nicio problemă cu privire la condițiile de detenție din Penitenciarul de stat Glina, ci dimpotrivă îl menționau ca pe un exemplu bun de investiții în sistemul penitenciar (a se vedea supra, pct. 56).

136. Cu privire la condițiile de detenție a reclamantului în perioada ultimelor 10 zile ale șederii sale în Penitenciarul de stat Glina, Curtea observă că deși reducerea denunțată a spațiului personal a putut da naștere unei prezumții solide că a fost încălcat art. 3 în concordanță cu jurisprudența *Muršić* (citată anterior), consideră că existau suficienți factori pentru a respinge această prezumție. În acest scop, Curtea observă că perioada respectivă a precedat imediat punerea în libertate a reclamantului; că reclamantul a avut suficientă libertate de mișcare deoarece celula nu era încuiată niciodată; că era implicat în diverse activități legate de pregătirea pentru a fi pus în libertate și că erau satisfăcătoare condițiile generale în celula specială pentru punere în libertate (a se vedea supra, pct. 12).

137. În aceste circumstanțe, Curtea constată că respectivele condiții de detenție a reclamantului în Penitenciarul de stat Glina nu contravin art. 3 din Convenție.

ii. Plasarea reclamantului în celula cu regim special

138. Cu privire la perioada în care reclamantul a fost plasat în celula cu regim special, Curtea dorește să sublinieze de la început că nu se poate afirma că în perioada respectivă regimul de detenție a reclamantului a constituit o izolare în care era separat total senzorial și social [a se vedea, de exemplu, *Ramirez Sanchez împotriva Franței* (MC), nr. 59450/00, pct. 115-124, CEDO 2006-IX]. După cum a explicat Guvernul, în această perioadă reclamantul a fost separat de alți deținuți ca urmare a cererii sale de protecție împotriva pretinselor amenințări din partea altor deținuți. În conformitate cu jurisprudența Curții, această măsură, care implica separarea reclamantului de populația penitenciară în general, impunea existența unor garanții efective (a se vedea *X împotriva Turciei*, nr. 24626/09, pct. 37-54, 9 octombrie 2012 și *Peñaranda Soto împotriva Maltei*, nr. 16680/14, pct. 76, 19 decembrie 2017).

139. În acest scop, Curtea observă că, contrar celor susținute de reclamant, pe durata separării sale de ceilalți deținuți, îi fuseseră acordate vizite din partea membrilor familiei sale și i se permisese chiar să se căsătorească în

penitenciar. Mai mult, pe durata în cauză, i se aprobase și o vizită intimă a soției sale (a se vedea supra, pct. 20). Prin urmare, aceasta contrazice și pune la îndoială credibilitatea susținerilor sale cu privire la presupusele limitări care i-au fost impuse pe durata șederii în celula cu regim special (a se vedea supra, pct. 123).

140. Ar trebui observat și faptul că datele existente arată că administrația penitenciarului a lucrat activ pentru soluționarea problemei care a provocat teama reclamantului (a se vedea supra, pct. 16). Mai mult, separarea reclamantului de ceilalți deținuți a fost supusă unei supravegheri administrative și judiciare efective (a se vedea supra, pct. 21-27 și, dimpotrivă, *X împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 43). Nu există, de asemenea, niciun indiciu și nici reclamantul nu susține aceasta, că în celula specială condițiile fizice de detenție erau inadecvate și nu există nicio probă că reclamantul a suferit efecte negative legate de încarcerarea sa în celula cu regim special.

141. Rezumând, deși îndepărtarea extinsă de la asocierea cu alte persoane în scopuri protective ar trebui folosită ca măsură de ultimă instanță și nu ar trebui, în mod normal, să supună persoana la restrângeri suplimentare celor necesare atingerii scopului (a se vedea supra, pct. 61), având în vedere considerațiile menționate anterior și jurisprudența sa, Curtea nu constată că circumstanțele plasării reclamantului și ale condițiilor detenției sale în celula cu regim special constituiau o încălcare a art. 3 din Convenție.

iii. Tratament medical

142. În ultimul rând, cu privire la capetele de cerere ale reclamantului legate de tratamentul stomatologic, Curtea face trimitere la jurisprudența sa privind tratamentul medical acordat deținuților [a se vedea *Blokhin împotriva Rusiei* (MC) nr. 47152/06, pct. 135-140, 23 martie 2016].

143. În prezenta cauză, Curtea observă că nu există probe că tratamentul acordat reclamantului era urgent și de-a lungul perioadei în care aștepta tratamentul a fost sub supraveghere medicală constantă. În plus, a consultat stomatologul în total de 9 ori și niciun element nu sugera că tratamentul nu fusese corespunzător (a se vedea supra, pct. 17).

144. În aceste circumstanțe, chiar dacă se poate accepta că reclamantul a resimțit o anumită suferință în așteptarea tratamentului stomatologic, Curtea nu consideră că orice astfel de suferință a reprezentat în mod obiectiv o încălcare a art. 3 din Convenție (a se vedea *Peñaranda Soto*, citată anterior, pct. 79).

iv. Concluzie

145. Ținând seama de considerațiile de mai sus, Curtea nu consideră că în general condițiile de detenție și tratamentul medical primit de reclamant în Penitenciarul de stat Glina i-au cauzat durere și suferință de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției sau că, date fiind

cerințele practice ale încarcerării, sănătatea și bunăstarea acestuia nu au fost protejate în mod adecvat.

146. Rezultă că nu a fost încălcat art. 3 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

147. Reclamantul a susținut, invocând art. 8 din Convenție, că o restrângere nejustificată și nerezonabilă fusese aplicată asupra contactelor sale cu familia în Penitenciarul de stat Glina. Art. 8 prevede următoarele:

Art. 8

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

148. Reclamantul a susținut, în special, că administrația penitenciarului i-a restricționat în mod nejustificat dreptul de a primi vizite de la partenera sa, I.P., în timpul primelor șase luni de la sosirea sa la Penitenciarul de stat Glina. Administrația îi ceruseră să dovedească existența relației extraconjugale cu partenera sa prin obținerea certificatului relevant de la centrul local de protecție socială. În cele din urmă, fusese obligat să se căsătorească cu partenera sa pentru a putea a primi vizite din partea acesteia. Mai mult, reclamantul a subliniat că fusese lipsit de orice contact cu lumea din exterior în perioada separării sale de ceilalți deținuți. De asemenea, administrația penitenciarului i-a restricționat în mod nejustificat dreptul de a ieși din penitenciar pentru a-și vizita tatăl, care fusese atunci grav bolnav.

149. Guvernul a argumentat că, pe durata șederii sale din Penitenciarul de stat Glina, reclamantului îi fusese dată ocazia adecvată de a-și contacta membrii familiei. Cu privire la vizitele partenerei sale, I.P., Guvernul a subliniat că, în temeiul legislației naționale relevante, reclamantul ar fi putut primi vizite din partea membrilor de familie și a altor persoane. Deoarece nu putea dovedi că avea legături de familie cu I.P., aceasta fusese tratată ca alte persoane și nu îi fuseseră acordate drepturi de vizită deoarece figura în registrele poliției ca autoare a unei infracțiuni. Totuși, după ce reclamantul s-a căsătorit cu I.P., i-a fost acordat dreptul de a o vedea în calitate de membru de familie. Acesta folosisese privilegiul vizitelor intime de 8 ori și o dată îi fusese permis să petreacă în oraș câteva ore cu ea. În legătură cu capătul de cerere al reclamantului privind vizitarea tatălui său, Guvernul a subliniat că o asemenea posibilitate fusese restricționată în mod justificat din motive de securitate.

150. Cu privire la capătul de cerere formulat de reclamant în legătură cu drepturile de vizită din partea partenerii sale la acea dată, I.P., Curtea face trimitere la jurisprudența sa privind drepturile la vizită ale deținuților [a se vedea *Khoroshenko împotriva Rusiei* (MC), nr. 41418/04, pct. 123-126, CEDO 2015 și *Polyakova și alții împotriva Rusiei*, nr. 35090/09 și 3 altele, pct. 84-89, marți, 7 martie 2017].

151. Curtea observă de la început că, chiar presupunând că existase o ingerință în exercitarea drepturilor reclamantului întemeiate pe art. 8, această ingerință era legală (a se vedea supra, pct. 40) și clar justificată. Curtea observă că informațiile disponibile arată că, la momentul faptelor, reclamantul nu putea dovedi că I.P. era partenera sa. Prin urmare, administrația penitenciarului a considerat că aceasta aparținea categoriei celorlalte persoane care doreau să-l viziteze pe reclamant. În opinia Curții, faptul că aceasta figura în registrele poliției ca autoare a unei infracțiuni justifică în mod rezonabil decizia administrației penitenciarului de a-i restricționa accesul la reclamant. Cu toate acestea, reclamantului i se permisesese să se căsătorească în penitenciar cu aceasta și după aceea să primească mai multe vizite, inclusiv vizite intime, din partea ei (a se vedea supra, pct. 20).

152. În ceea ce privește plângerea formulată de reclamant potrivit căreia nu i se permisesese să-și viziteze tatăl bolnav, Curtea reiterează că art. 8 din Convenție nu garantează persoanei private de libertate dreptul necondiționat de a ieși din penitenciar pentru a vizita o rudă bolnavă. Le revine autorităților interne să aprecieze fiecare cerere pe fond. Controlul Curții se limitează la examinarea măsurilor incriminate în contextul drepturilor reclamantului în temeiul Convenției, ținând seama de marja de apreciere lăsată la latitudinea statelor contractante (a se vedea *Lind împotriva Rusiei*, nr. 25664/05, pct. 94, 6 decembrie 2007).

153. În prezenta cauză, Curtea constată că respingerea cererii reclamantului de a-și vizita tatăl bolnav se bazează pe legea care permitea directorului penitenciarului să examineze și să-și întemeieze decizia pe circumstanțele specifice ale fiecărei cereri (a se vedea supra, pct. 40). Curtea constată și că autoritățile interne au efectuat o evaluare adecvată a cazului și au respins în mod justificat cererea de acordare a permisiunii de ieșire din penitenciar ținând seama de natura infracțiunii pe care acesta o comisese, de pedeapsa aplicată, de circumstanțele legate de executarea pedepsei și de situația sa familială (a se vedea supra, pct. 19).

154. În sfârșit, cu privire la plângerea reclamantului potrivit căreia fusese lipsit de orice contact cu lumea din exterior în perioada separării sale de ceilalți deținuți, Curtea face trimitere la constatările sale de mai sus, conform cărora plângerea este nefondată (a se vedea supra, pct. 139).

155. Având în vedere considerațiile menționate anterior, Curtea constată că plângerile reclamantului sunt în mod vădit nefondate și trebuie respinse în conformitate cu art. 35 § 3 lit. a) și § 4 din Convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

156. Invocând art. 6 § 1 din Convenție, reclamantul s-a plâns de lipsa caracterului echitabil al acțiunilor civile în despăgubiri intentate statului ca urmare a condițiilor de detenție necorespunzătoare.

157. Guvernul a contestat această afirmație.

158. Curtea apreciază că această plângere este legată de plângerea în temeiul art. 13 examinată mai sus. Având în vedere constatările sale în temeiul acestei prevederi (a se vedea supra, pct. 119) și în lumina întregului material de care a dispus, Curtea consideră că acest capăt de cerere nu dezvăluie o încălcare a Convenției. Rezultă că acesta este inadmisibil deoarece este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4 din Convenție.

V. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

159. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

160. Reclamantul a solicitat 20 000 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

161. Guvernul a considerat cererea reclamantului nefondată.

162. Curtea consideră că reclamantul trebuie să fi suferit un prejudiciu moral care nu este compensat suficient prin simpla constatare a unei încălcări. Pronunțând-se în echitate, Curtea îi acordă reclamantului, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, 1 000 EUR, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

B. Cheltuieli de judecată

163. Reclamantul a solicitat, de asemenea, suma de 8 975 EUR pentru cheltuielile de judecată suportate în fața instanțelor naționale și pentru cele suportate în fața Curții.

164. Guvernul a considerat cererea reclamantului nefondată.

165. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. Ținând seama de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, precum și de suma pe care

a primit-o avocatul reclamantului pentru asistența juridică acordată (850 EUR), Curtea consideră că este rezonabil să acorde suma de 2 890 EUR plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

166. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *Declară* admisibile capetele de cerere privind condițiile de detenție necorespunzătoare formulate în temeiul art. 3 din Convenție și inadmisibile restul capetelor de cerere;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile detenției reclamantului în Penitenciarul Zagreb;
3. *Hotărăște* că nu a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile detenției reclamantului în Penitenciarul de stat Glin;
4. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume care trebuie convertite în kuna croate la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - (i) 1 000 EUR (una mie de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
 - (ii) 2 890 EUR (două mii opt sute nouăzeci de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;
 - b) că, de la expirarea termenului de trei luni menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
5. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 31 octombrie 2019, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Abel Campos
grefier

Krzysztof Wojtyczek
președinte